

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken; given Stockholms slott den 5 december 1952.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att i 17 kap. 12 § handelsbalken införes en bestämmelse om förmånsrätt för kronans fordringsanspråk hos arbetsgivare å belopp, som denne jämlikt uppbördsförordningen innehållit genom löneavdrag för arbetstagares skatt. Vidare föreslås att i förmånsrättshänseende skall med nyssnämnda fordringsanspråk jämföras kronans fordran å icke redovisade införselmedel avseende skatt.

Det sist sagda har i sin tur föranlett förslag om en reglering i 17 kap. handelsbalken av förmånsrätten även i övriga fall, då medel, som innehållits genom införsel i avlöning, pension eller livränta, icke vederbörligen redovisats. Den nu angivna regleringen innebär emellertid allenast ett lagfästande av vad som redan nu, utan uttryckliga bestämmelser, gäller.

Slutligen föreslås att den i 17 kap. 12 § nämnda balk gjorda uppräknningen av vissa skatter och utskylder, för vilka förmånsrätt åtnjutes, kompletteras i anledning av nyttillkommen skattelagstiftning.

Förslag
till
lag om ändring i 17 kap. handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 4, 11, 12 och 18 §§ handelsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Nuvarande lydelse:

4 §.

Är gäldbunden — — — kortare tid.
Förmånsrätt i — — — nämnda lag.

Därefter skall — — — lag sägs.

11 §.

Därefter skola, — — — är sagd.

Sedan uttages fordran å sådan på tiden efter konkursansökningens ingivande belöpande sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva.

Förmånsrätt efter — — — enligt 4 §.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: *statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmö-*

Föreslagen lydelse:

4 §.

Är gäldbunden — — — kortare tid.
Förmånsrätt i — — — nämnda lag.
Har på grund av införsel jämlikt 1, 19 eller 20 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta innehållits avlönings-, pensions- eller livräntebelopp, som skulle utgått med förmånsrätt enligt första eller andra stycket, gälle samma förmånsrätt för fordran å det sålunda innehållna beloppet.

Därefter skall — — — lag sägs.

11 §.

Därefter skola, — — — är sagd.

Sedan uttages fordran å sådan på tiden efter konkursansökningens ingivande belöpande sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. *Har på grund av införsel jämlikt 1, 19 eller 20 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta innehållits livräntebelopp, som skulle utgått med förmånsrätt enligt nästföregående punkt, gälle samma förmånsrätt för fordran å det sålunda innehållna beloppet.*

Förmånsrätt efter — — — enligt 4 §.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: *statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, utskiftningsskatt,*

¹ Senaste lydelse av 4 och 11 §§ se 1937:525, av 12 § se 1946:777 och av 18 § se 1861:59.

Nuvarande lydelse:

genhet, utskiftningskatt, ersättningskatt, *värnskatt*, *krigskonjunkturskatt*, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tingshusmedel, *skogsaccis*, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt som nu sagts må dock icke åtnjutas för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolat förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt första punkten åtnjutes.

18 §.

Böter äga minsta rätt.

Föreslagen lydelse:

ersättningskatt, *konjunkturskatt*, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tingshusmedel, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt som nu sagts må dock icke åtnjutas för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolat förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt första punkten åtnjutes.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom löneavdrag för utskylder eller avgifter vilka avses i första stycket eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

18 §.

Böter och viten ävensom fordran å belopp, som innehållits på grund av införsel för böter eller viten, äga minsta rätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953. I samband därmed skall följande iakttagas.

De nya bestämmelserna skola icke äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträdande meddelats före bestämmelsernas ikraftträdande. I 12 § angiven förmånsrätt skall, under enahanda förutsättningar som där angivits, gälla jämväl för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, värnskatt, krigskonjunkturskatt och skogsaccis samt för kronans fordran å belopp, som genom löneavdrag eller på grund av införsel innehållits för utskylder som nu sagts.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 mars
1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *ändrade bestämmelser angående förmånsrätt för skatt m. m.* och anför därvid följande.

1. Inledning.

Sedan vid 1945 års riksdag beslut fattats om genomförande av ett nytt uppbördssystem, antogs vid 1946 års riksdag ett härav föranlett förslag om ändrade bestämmelser rörande förmånsrätt för skatt. *1949 års uppbörds-sakkunniga* (landskamreraren A. G. A. Wigert, ordförande, häradskrivaren G. M. E:son Alin, nuvarande regeringsrådet S. E. Järnerup, ekonomidirektören P. Prydz, ombudsmannen E. A. Sätterberg och kronokamreraren B. E. V. Åkerstedt), åt vilka uppdragits att verkställa en översyn av uppbördsreglerna och därmed sammanhängande bestämmelser, har den 24 januari 1952 avlämnat ett *betänkande med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet* (SOU 1952:1). I detta betänkande har föreslagits vissa ändringar bl. a. i förmånsrättsbestämmelserna.

Betänkandet har, för avgivande av yttrande, remitterats till ett stort antal myndigheter och organisationer. Yttrandena över vissa delar av betänkandet har kring månadsskiftet februari—mars inkommit från justitiekanslersämbetet, kammarrätten, statskontoret, riksräkenskapsverket, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, generalpoststyrelsen, statens organisationsnämnd, arbetsmarknadsstyrelsen, statistiska centralbyrån, Svea hovrätt, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranter, Sveriges redareförening, Svenska försäkringsbolags

riksförbund, Svenska bankföreningen, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Handelns arbetsgivareorganisation, Försäkringsanstalterna Folket-Samarbete, Sveriges centrala restaurang aktiebolag, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Sveriges häradsskrivarförening, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Föreningen Sveriges stadsfogdar, Föreningen Sveriges landsfiskaler, Svenska exekutionsmännens riksförbund och Svenska västkustfiskarnas centralförbund. Yttranden över betänkandet i övrig del har inforrats till den 1 maj 1952. Med hänsyn till ämnets vidlyfthet har kortare remisstid icke kunnat ifrågakomma.

Av det sagda framgår att det för närvarande icke är möjligt att upptaga samtliga i betänkandet avhandlade spörsmål. Jag avser att nu anmäla allenast frågan om förmånsrättsbestämmelserna rörande skatt, vilket spörsmål enligt min mening påkallar en omedelbar uppmärksamhet.

Vid betänkandet fogat, av de sakkunniga utarbetat förslag till ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken torde få såsom *Bihang* fogas vid detta protokoll.

2. Förmånsrätt för skatt m. m.

Gällande bestämmelser. Bestämmelserna om borgenärs förmånsrätt i gäldenärs egendom återfinns i 17 kap. handelsbalken. Reglerna om förmånsrätt för skatt har upptagits i 6 och 12 §§ nämnda kapitel. I samband med en närmare redogörelse för innehållet i dessa båda paragrafer skall övriga förmånsrättsbestämmelser kortfattat beröras.

Enligt 2 § skall »vad i gäldenärs bo finnes, som hörer annan till, — — — först uttagas».

Nämnda stadgande avser den separationsrätt, som tillkommer rättsägare beträffande honom tillhörig egendom. Utgöres denna egendom av penningmedel, förutsättes att dessa hålles avskilda från gäldenärens egendom (jfr lagen den 5 maj 1944 om redovisningsmedel). Har så ej skett och har medlen tagits i anspråk av gäldenären, måste ersättningsanspråk mot gäldenären vid dennes konkurs i allmänhet göras gällande genom bevakning. Huruvida därvid någon förmånsrätt kan medges, blir helt beroende av fordringens art.

I 3 § stadgas bland annat om förmånsrätt i lös pant.

Enligt 4 § föreligger förmånsrätt för, bland annat, »betjänters och tjänstehjons lön för sista året» samt »annan arbetares dagpenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfalldagen» samt vidare för vissa livräntor och pensioner.

Om bland annat hyresvärdns förmånsrätt för hyresfordran stadgas i 5 §.

Enligt 6 § äger kronan förmånsrätt till betalning ur fast egendom för skogsvårdsavgift ävensom kommun eller annan menighet enahanda förmånsrätt för fastighetsskatt, vilken skall utgå för egendomen och utgöras av den, som innehåft densamma med äganderätt eller ock med fideikommissrätt eller eljest på grund av testamente, därest skatten icke stått inne längre än ett år efter förfallodagen. Dylik förmånsrätt åtnjutes vidare för bland annat årliga avbetalnings- och räntebelopp i anledning av avlösning av vissa frälseräntor samt för avbetalningar och räntor å lån från statens avdikningslånefond.

I 7 § avhandlas förmånsrätt för förlagsinteckning och inteckning i jordbruksinventarier. I 8 § talas om förmånsrätt bland annat då lös egendom tagits i mät för fordran och i 9 § då inteckning finns i fast egendom eller sådan egendom utmätts för fordran. Förmånsrätt för myndlings fordran i förmyndarens konkurs föreskrives i 10 §.

I 11 § första stycket stadgas, att »därefter skola, utan förmånsrätt sig emellan, gäldas: kyrkors, fattigkassors och sockenmagasiners fordringar hos deras föreståndare; kronans, rikets ständers, städers och allmänna av Konungen stadsfästade kassors, penningeverks och inrättingars fordringar hos de tjänstemän, som äro satte att deras inkomster uppbära, för vad av sådan uppbörd hos dem inestår; fordringar hos utmätningsmän och andra, som äga att med utsökningsmål taga befattning eller fått utmätningsmans uppdrag att verkställa indrivning, för vad till dem i sådan egenskap överlämnats; så ock fordringar i övrigt hos kronans ämbets- eller tjänstemän för egendom, som desse, i och för ämbete eller tjänst, emottagit». Enligt 11 § andra stycket föreligger förmånsrätt för vissa livräntor.

I 12 § har upptagits bestämmelser av innebörd, att sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, utskiftningskatt, ersättningsskatt, värnskatt, krigskonjunkturskatt, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tingshusmedel, skogsaccis, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Nu angiven förmånsrätt åtnjutes dock icke för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolats förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt vad nyss nämnts åtnjutes.

I detta sammanhang må även erinras om bestämmelsen i 18 § att böter äger minsta rätt.

Uttryckliga bestämmelser angående förmånsrätt för kronans fordran å skatt, som arbetsgivare innehållit eller bort innehålla å arbetstagares lön, har icke meddelats. I praxis (jfr NJA 1931 s. 386 och 1949 s. 318) har emel-

lertid fastslagits att förmånsrätt enligt 4 § åtnjutes i arbetsgivares konkurs för innehållna, icke inlevererade *införselmedel* avseende anställdas utskylder. Därvid har ansetts att den fordringsrätt till de innehållna medlen, som övergått till det allmänna, är förenad med samma förmånsrätt som tillkom löntagarna för deras löneomedel. Däremot har fordran å av arbetsgivare *genom löneavdrag innehållna medel* i praxis icke tillerkänts någon förmånsrätt (jfr NJA 1949 s. 66 och 318, vilka rättsfall emellertid avse blott innehållen preliminär A-skatt).

Ursprungligen innehöll 17 kap. handelsbalken icke några bestämmelser om förmånsrätt för utskylder fränsett visst stadgande om förmånsrätt för ränta av fast egendom, vartill motsvarighet nu finnes i 6 §. Först genom förordningen den 8 oktober 1861, nr 59, infördes i 12 § bestämmelsen, att »därnäst have kronan företräde till lös egendom för gäldenärs utskylder sista och löpande året, de där ej för fast egendom utgå». Detta stadgande avsåg blott *kronoutskylder*. Förmånsrätt för *kommunala utskylder* infördes först genom lagen den 25 april 1889 ang. förändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken.

Genom lagen den 20 december 1946 (nr 777) om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken har sistnämnda paragrafer erhållit sin nuvarande lydelse. Denna lagändring tillkom på grundval av förslag, som upptagits i proposition nr 376 till 1946 års riksdag. I sistnämnda proposition framhölls bland annat, att omfattningen av förmånsrätten syntes böra begränsas att avse allenast *debiterad* skatt. Därigenom komme förmånsrätten att avse kvarstående och tillkommande skatt samt därjämte preliminär B- och C-skatt. Att förmånsrätten ansåges böra anknytas till debiterad preliminärskatt men icke till preliminär A-skatt berodde därpå att den förra skatten särskilt restfördes samt avräknades från den slutliga skatten med hela det debiterade beloppet, oavsett om detta erlagts eller ej. Då den debiterade preliminärskatten således ur uppbördssynpunkt vore att likställa med kvarstående och tillkommande skatt, syntes den även med avseende å förmånsrätten böra behandlas lika med dessa skatter. Den preliminära A-skatten däremot restfördes icke och avräknades från den slutliga skatten med endast det belopp, som verkligen erlagts. Då nämnda skatt, om den icke erlades, komme att öka den kvarstående skatten i motsvarande mån, borde den i förmånsrättshänseende icke betraktas såsom en fristående skatt utan anses ingå i den kvarstående skatten. Den olikhet, som i fråga om förmånsrätten sålunda uppkomme mellan debiterad preliminär skatt och annan preliminär skatt, kunde naturligen kritiseras ur rent principiella synpunkter men finge dock anses motiverad av skatternas i uppbördshänseende skilda natur.

De sakkunniga. Vad först angår frågan om förmånsrätt för gäldenären påford skatt, erinrar de sakkunniga om uttalandet i den förut omnämnda propositionen nr 376 till 1946 års riksdag att det i 17 kap.

12 § handelsbalken upptagna stadgandet avsåge kvarstående och tillkommande skatt samt därjämte preliminär B- och C-skatt. I anslutning därtill framhåller de sakkunniga, att förmånsrätten måste anses omfatta jämväl sådan konkursgäldenären avseende preliminär A-skatt, som enligt beslut av länsstyrelse eller kronokamrerare uppdebiterats på grund av att konkursgäldenärens arbetsgivare vid verkställd undersökning befunnits ha underlåtit att i behörig ordning verkställa löneavdrag. I och med myndighetens beslut vore sådan skatt att likställa med annan debiterad preliminär skatt.

Vidare påpekas att förmånsrätt icke föreläge i arbetstagarens konkurs för sådan skatt, som av arbetsgivaren innehållits genom löneavdrag enligt uppbördsförordningen eller på grund av införsel jämlikt lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta men som av denne icke redovisats. Arbetstagaren vore jämlikt 97 § uppbördsförordningen och punkt 5) av 21 § nyssnämnda lag fri från betalningsansvar för motsvarande skattebelopp, varför någon skattefordran gentemot arbetstagaren icke längre föreläge.

De sakkunniga framhåller, att genom de ändringar av förmånsrättsbestämmelserna, som gjordes vid införandet av det nya uppbördssystemet, kronans förmånsrätt såtillvida försämrats, att förmånsrätt i pågående konkurs icke längre åtnjötes för skatter och avgifter, som förfölle till betalning efter det egendomen avträtts till konkurs. Å andra sidan ägde numera förmånsrätten längre tillbakaverkande kraft än tidigare. Det syntes enligt de sakkunnigas mening icke kunna komma i fråga att nu ifrågasätta ändring på denna punkt. De nya reglerna hade knappast medfört några egentliga olägenheter.

De sakkunniga tillägger, att enligt 17 kap. 12 § handelsbalken förutsattes för förmånsrätt att skatten »enligt verkställd debitering förfallit till betalning» före viss tidpunkt. Det syntes böra påpekas, att framflyttning av den normala förfalldagen kunde äga rum på grund av beslut om anstånd såväl av den lokala skattemyndigheten som i speciella fall av postverket. Sådant beslut inverkade dock ej på den tid under vilken förmånsrätt åtnjötes. Denna tid måste alltid räknas med hänsyn till skattens förfalldag enligt den verkställda debiteringen. I 17 kap. 6 § handelsbalken nämndes icke direkt, att förfallotiden hänförde sig till den verkställda debiteringen. Det syntes dock uppenbart, att även vid tillämpningen av sistnämnda stadgande en motsvarande tolkning måste göras.

Här må även omnämnas, att de sakkunniga föreslagit att den i 17 kap. 12 § handelsbalken gjorda uppräknningen av skatter och avgifter, för vilka förmånsrätt föreligger, borde så ändras att förteckningen komme att omfatta statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, utskiftningsskatt, ersättningsskatt, allmän kommunalskatt, landstingsmedel och tingshusmedel samt pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering och olycksfallsförsäkringsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Vad härefter angår spørsmålet om förmånsrätt i arbetsgivar-
res konkurs för skatt, som innehållits eller bort in-
nehållas å arbetstagares lön, framhåller de sakkunniga inled-
ningsvis följande.

Arbetsgivares avdragsskyldighet avsåge preliminär A-skatt samt, i vissa
fall, preliminär B-skatt och kvarstående skatt, som arbetstagare hade att
erlägga. Den innehållna skatten skulle enligt i uppbördsförordningen när-
mare angivna regler redovisas till uppbördsmyndigheterna senast under när-
mast infallande uppbördstermin. Arbetsgivare vore gentemot statsverket an-
svarig *dels* för sådan arbetstagarens skatt som arbetsgivaren varit skyldig
att innehålla genom löneavdrag men underlåtit att innehålla och *dels* för
arbetstagares skatt som innehållits genom löneavdrag men ännu ej inleve-
rerats till uppbördsmyndigheterna. I det förra fallet finge dock arbetsgivares
ansvarighet göras gällande endast om arbetstagaren underlåte att efter an-
maning erlägga ifrågavarande skatt. I det senare fallet vore arbetstagaren
fri från betalningsansvar för motsvarande skattebelopp, ändå att på grund
av arbetsgivarens obestånd det innehållna icke kunde utfås hos denne.

Tillika erinras om föreliggande skyldighet för arbetsgivare, som enligt
lag vore skyldig föra handelsböcker, att ha bokföringen så ordnad att därav
framginge arbetstagares namn, utbetald lön och löneavdragets belopp. Ehu-
ru någon uttrycklig föreskrift därom icke lämnats, borde innehållna skatte-
medel redovisas för sig i räkenskaperna. Skyldighet för arbetsgivare att hålla
genom löneavdrag innehållna skattemedel skilda från övriga medel föreläge
icke.

Sedan de sakkunniga — å s. 379—387 i betänkandet — lämnat en när-
mare redogörelse för bestämmelserna om införsel i lön för skatt och där-
med sammanhängande förmånsrättsfrågor samt för rättspraxis beträffande
förmånsrätt för statsverkets skattefordringar hos arbetsgivare, redovisas
vissa genom länsstyrelserna införskaffade uppgifter till belysande av ar-
betsgivares underlåtenhet att verkställa löneavdrag och att redovisa inne-
hållna skattemedel. De sakkunniga anför följande.

Enligt dessa uppgifter uppgår den uppdebiterade preliminära A-skatten —
omfattande både sådana fall, där man utrett att löneavdrag ej verkställts,
och fall, där löneavdrag verkställts men de innehållna skattebeloppen ej redo-
visats — under åren 1947, 1948 och 1949 till sammanlagt ca 14,7 milj. kr.,
omfattande ca 128 000 poster. Häri ha då icke inräknats de fall, då efter verk-
ställd undersökning inbetalning av undanhållen skatt skett frivilligt utan
uppdebitering och indrivningsåtgärder. Det finnes anledning att antaga, att
i sådant hänseende mycket stora skattebelopp influat. Antalet arbetsgivare
beträffande vilka verkställd utredning visat, att löneavdrag ej verkställts
eller skatten ej redovisats, uppgår för år 1947 till ca 14 200, för år 1948 till
ca 16 600 och för år 1949 till ca 17 800. I åtskilliga fall torde dock samma
arbetsgivare återfinnas bland angivna antal för de olika åren. Av arbets-
givare under tiden den 1 januari 1947—den 30 juni 1950 innehållen men ej
redovisad skatt, såväl preliminär som kvarstående skatt, uppgår till, med
undantag för Göteborgs och Bohus län, varifrån fullständiga uppgifter icke
lämnats, ca 12,5 milj. kr., varav den 1 juli 1950 kvarstod oredovisat ca
5,7 milj. kr.

För ett tjugotal arbetsgivare överstiger det av varje arbetsgivare för sig oredovisade skattebeloppet 50 000 kr.

För tiden intill den 1 juli 1949 ha uppgifter införskaffats rörande storleken av de skattebelopp, som de enskilda arbetsgivarna underlåtit att redovisa. Dessa uppgifter, omfattande hela riket med undantag för Göteborgs och Bohus län, ha sammanfattats i följande tabell:

Oredovisat skattebelopp	Antal arbetsgivare	Summa oredovisat belopp, kr.
Högst 1 000 kr.	20 395	3 217 232
1 001— 5 000 »	1 212	2 837 816
5 001—10 000 »	168	1 157 396
10 001—20 000 »	59	812 049
över 20 000 »	31	1 449 931
Summa	21 865	9 474 424

Under hänvisning till den nyss återgivna redogörelsen framhåller de sakkunniga att underlåtenhet att redovisa innehållna skattebelopp förekommit i relativt stor utsträckning. De skattebelopp, som icke redovisats, hade i åtskilliga fall varit avsevärda. Utan förmånsrätt i någon form för skattebeloppen i händelse av arbetsgivarens konkurs kunde det allmännas skatteförluster befaras bli stora. Som exempel kunde nämnas rättsfallet NJA 1949 s. 318. I den konkurs, varom där vore fråga, hade det allmänna bevakat av konkursgäldenären genom löneavdrag innehållna medel till belopp av ca 108 000 kronor. Till oprioriterade borgenärer hade utdelats allenast 3,75 procent. Det allmännas skatteförlust i detta enda fall hade uppgått till ca 104 000 kronor.

De sakkunniga anför därefter.

Det torde böra erinras därom, att skyldighet för arbetsgivare att enligt uppbördsförordningen verkställa avdrag å arbetstagares lön för skatt omfattar icke allenast preliminär skatt utan även kvarstående skatt. Båda dessa skatteslag omfattas jämväl av avdragsskyldigheten enligt införsellagen. De regler som gälla angående löneinnehållande och redovisning av innehållna belopp enligt båda författningarna äro i väsentliga delar överensstämmande. I ett avseende råder emellertid en olikhet, som tagits till utgångspunkt för den åsikten, att de båda instituten ha olika karaktär. Jämlikt 16 § och 21 § 1) införsellagen må belopp, som innehållits enligt nämnda lag till gäldande av arbetstagares skatt, ej utmätas för annan arbetstagares gäld. Motsvarande stadgande återfinnes ej i uppbördsförordningen. Anledningen till att bestämmelse härom ej infördes i uppbördsförordningen finnes ej berörd i förarbetena till förordningen. Det synes dock icke ha varit meningen, att genom skatteavdrag enligt uppbördsförordningen innehållna lönebelopp skulle ha annan karaktär än belopp, som innehållits genom införsel enligt införsellagen. Enligt uppbördssakkunnigas mening böra samma bestämmelser gälla i förevarande avseende oberoende av enligt vilken författning avdrag för skatt verkställts. Bestämmelserna i införsellagen gälla icke allenast avdrag för skatt utan även innehållande till gäldande av underhållsbidrag. Enahanda bestämmelser som för underhållsbidrag böra liksom f. n. gälla beträffande införsel för skatt. Då någon anledning icke föreligger att ifrågasätta ändring i gällande bestämmelser beträffande införsel för underhållsbidrag, böra införsellagens bestämmelser förbli oförändrade. I stället bör ett

med införsellagen i detta avseende överensstämmande stadgande införas i uppbördsförordningen.

Ett dylikt stadgande förutsätter emellertid, att man måste godtaga principen, att om en arbetsgivare med stöd av bestämmelser i uppbördsförordningen vid utbetalning av arbetstagares lön innehåller en del därav till gäldande av arbetstagarens skatt, arbetstagarens lönefordran gentemot arbetsgivaren kvarstår i motsvarande omfattning, dock att fordringen övergått å kronan. Om så icke vore fallet, skulle stadgandet icke vara erforderligt.

Det kan vara av intresse att framhålla, att det principiella i föreliggande fråga icke har betydelse allenast för det allmänna utan även för arbetstagaren själv. Enligt gällande bestämmelser är arbetsgivare skyldig att om en arbetstagare icke överlämnar debetsedel å preliminär skatt till arbetsgivaren, vid utbetalning av lön verkställa skatteavdrag med 25 procent av det utbetalda beloppet. Har emellertid härigenom innehållits större belopp än som enligt arbetsgivaren senare tillhandakommen debetsedel under närmast följande uppbördstermin skall inbetalas, skall arbetsgivaren tillhandahålla arbetstagaren vad sålunda för mycket innehållits. Motsvarande bestämmelser gälla jämväl beträffande avdrag för kvarstående skatt. I uppbördsförordningen finnes vidare stadgat, att om genom skatteavdrag innehållits större belopp än som enligt meddelat beslut om jämkning skall under närmast följande uppbördstermin inbetalas, arbetsgivaren skall tillhandahålla arbetstagaren det för mycket innehållna beloppet. Det torde icke kunna råda någon tvekan därom, att ett genom skatteavdrag enligt uppbördsförordningen innehållit belopp i sin helhet måste ha samma karaktär, oavsett om avdrag skett med ledning av till arbetsgivaren överlämnad debetsedel eller enligt direkt stadgande i själva förordningen. Å andra sidan torde det vara uppenbart, att till den del det genom skatteavdrag innehållna beloppet överstiger vad som skall inbetalas till uppbördsmyndigheterna, arbetstagaren har en direkt fordran å arbetsgivaren om utbekommande av ytterligare lön. Denna fordran bör i händelse av arbetsgivarens konkurs arbetstagaren själv bevaka. Det allmänna bevakning bör endast omfatta det belopp, som skall inbetalas till det allmänna.

Häremot kan icke göras gällande, att det innehållna beloppet i varje fall förlorar sin karaktär av lönefordran i och med att tidpunkten inträtt för beloppets redovisning till uppbördsmyndigheterna. Först i och med att beloppet redovisats till uppbördsmyndigheten torde det förlora sin karaktär av lönefordran och övergå till skatt.

De sakkunniga tillägga, att även om man intoge angivna principiella ståndpunkt detta icke nödvändigtvis innebure, att när det allmänna gjorde gällande sin ifrågavarande fordran gentemot arbetsgivaren, denna fordran borde åtnjuta samma förmånsrätt som åtnjötes för arbetstagarens egen lönefordran gentemot arbetsgivaren eller dennes konkursbo.

Därefter framhålles, att frågan om förmånsrätt i arbetsgivares konkurs för kronans fordran å belopp, som arbetsgivaren innehållit för skatt vid utbetalning av arbetstagares lön men icke redovisat till uppbördsmyndigheterna, borde lösas med hänsyn tagen till å ena sidan, att kronan på grund av storleken av de belopp varom här vore fråga borde äga förmånsrätt för sin berörda fordran, och å andra sidan, att denna förmånsrätt icke otillbörligt inkräktade å övriga borgenärers rätt. Då kronan hade förmånsrätt gentemot alla skattskyldiga, sålunda även mot arbetstagarna, för deras egna skatter, syntes det rimligt att liknande förmånsrätt åtnjötes, då arbetsgivar-

na av statsmakterna ålagts att medverka vid skatternas erläggande. Vad anginge övriga borgenärers rätt torde det vara anledning att räkna med, att myndigheternas kontroll beträffande arbetsgivarna skulle kunna effektiviseras så, att skattefordringar till så stora belopp, som tidigare förekommit, icke behövde uppkomma. Det syntes därför de sakkunniga ofrånkomligt, att statsverket tillerkändes förmånsrätt för sin fordran mot arbetsgivare för av denne oredovisade belopp, innehållna genom löneavdrag å arbetstagares lön.

Ehuru väl närmast förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken borde komma i fråga med hänsyn till att det allmännas skattefordran härledde sig från arbetstagares lönefordran, syntes dock, anför de sakkunniga vidare, sådan förmånsrätt icke böra ifrågasättas. Förmånsrätt enligt nämnda stadgande syntes av sociala skäl alltjämt böra förbehållas egentliga lönefordringar och fordringar som av sociala skäl i förmånsrättshänseende borde likställas med lönefordringar. Den förmånsrätt, som i stället närmast kunde tänkas, torde vara enligt 17 kap. 11 eller 12 § handelsbalken. Eftersom arbetsgivarna ur vissa synpunkter kunde likställas med kronans uppbördsmän såvitt gällde uppbörd av skatt, skulle på grund därav tillämpning av 11 § kunna vara berättigad. Å andra sidan hade skattefordringarna, fränsett fastighetsskatt, i förmånsrättshänseende sammanförts till 12 §. Det syntes lämpligt att i stort sett likartade slag av fordringar erhöles samma förmånsrätt, och med hänsyn härtill förordade de sakkunniga, att 12 § bleve tillämplig.

Det må tilläggas, att de sakkunniga även övervägt lämpligheten av att förplikta arbetsgivare att hålla genom löneavdrag innehållna skattebelopp avskilda från övriga tillgångar. De sakkunniga framhålla att med en sådan föreskrift vore det icke svårt att tillgodose kravet på säkerhet för att det allmänna utfinge av arbetsgivare innehållna medel för gäldande av skatt. Kunde denna skyldighet utsträckas till att omfatta även skyldighet att omedelbart efter skatteinnehållandet insätta medlen på spärrade konton hos postverket eller i bank, skulle problemet ställa sig ännu enklare. Därigenom skulle man nämligen försvåra möjligheterna för arbetsgivarna att i händelse av obestånd utnyttja medlen i rörelsen för att därigenom till borgenärernas nackdel uppskjuta konkursens inträde. Vidare skulle det allmänna kunna vid konkurs åberopa separationsrätt enligt 17 kap. 2 § handelsbalken.

De sakkunniga anföra emellertid som sin mening att det av praktiska skäl syntes uteslutet att arbetsgivarna skulle kunna åläggas angivna skyldighet. Detta gällde även om skyldigheten begränsades till att hålla skattemedlen avskilda och icke kombinerades med åläggande att använda spärrkonto. Det borde också framhållas, att separationsrätten enligt 17 kap. 2 § handelsbalken skulle vara utan värde i de säkerligen icke sällsynta fall, där arbetsgivarna trots bestämmelser av antytt innehåll likväl toge de innehållna skattemedlen i anspråk för att stärka sin kredit. Uppbördssakkunniga ville därför icke ifrågasätta någon ändring i gällande bestämmelser på detta område. Det verksammaste medlet att förmå arbetsgivarna att i behörig ordning redovisa innehållna skattemedel måste anses vara att skärpa gällande straffbestämmelser.

Angående omfattningen av den ifrågasatta förmånsrätten framhåller de sakkunniga, att densamma borde avse sådan statsverkets fordran gentemot arbetsgivare, som grundade sig därå att arbetsgivare verkställt avdrag enligt uppbördsförordningens bestämmelser men icke inbetalt innehållt belopp. Förmånsrätten borde avse belopp, som enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslut om egendomens avträdande till konkurs meddelats men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. I fråga om innehållen preliminär A-skatt finge därvid med »debitering» förstås uppdebiteringen av fordringen gentemot arbetsgivaren. Beträffande debiterad skatt syntes tiden för förmånsrätten böra räknas från de uppbörds-terminer, då skatten enligt debiteringen förfallit till betalning.

Därefter anföres.

Under förutsättning, att förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken medgives för fordran hos arbetsgivare för innehållna skattebelopp enligt uppbördsförordningen synes det lämpligt, att samma förmånsrätt blir tillämplig för oredovisade införselmedel, såvitt gäller utskylder och allmänna avgifter. Beträffande förmånsrätt för införselmedel för underhållsbidrag vilja de sakkunniga icke ifrågasätta ändring i gällande praxis. Denna fråga ligger för övrigt utanför de sakkunnigas uppdrag. Med hänsyn till föreskriften i 17 kap. 18 § handelsbalken, att böter äga minsta rätt, synes det tveksamt, om fordran å innehållna sådana medel över huvud bör förenas med förmånsrätt. I allt fall kan för dessa fordringar krav på förmånsrätt icke göras gällande med samma styrka som i fråga om fordringar å skattemedel. De sakkunniga ha icke ansett sig böra föreslå ett särskilt förmånsrättsstadgande för fordran å böter och viten, som innehållts genom införsel.

Slutligen framhåller de sakkunniga, att om arbetsgivare, som vore skyldig verkställa löneavdrag, utan skäligen anledning underlåte att vederbörligen fullgöra denna skyldighet, vore han jämte arbetstagaren ansvarig för den icke avdragna skatten. Arbetstagarens eget ansvar för skatten kvarstode visserligen helt och om skatten icke kunde uttagas hos arbetsgivaren, finge skattekravet i stället vändas mot arbetstagaren. Möjligheterna att i sådana fall kunna taga ut skatten av arbetstagaren vore vanligen begränsade. Då den på grund därav uppkomna skatteförlusten för det allmänna grundade sig på arbetsgivarens försummelse, syntes åtskilliga skäl tala för att det allmännas fordran mot arbetsgivaren förenades med samma förmånsrätt som föreslagits skola gälla, då arbetsgivare underlåtit redovisa innehållna skattebelopp. Då emellertid den skillnaden förelåge gentemot de fall, där arbetsgivaren underlåtit redovisa innehållna skattebelopp, att det allmännas skattefordran mot arbetstagaren helt kvarstode, syntes det motiverat, att icke förena det allmännas fordran mot arbetsgivaren med någon särskild förmånsrätt.

Remissyttrandena. De sakkunnigas nu ifrågavarande förslag har i flertalet remissyttranden, på av de sakkunniga anförda skäl, tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I några yttranden har emellertid invändningar i olika hänseenden riktats mot förslaget.

Från remissyttrandena torde här följande få återgivas.

Beträffande bestämmelserna om förmånsrätt för gäldenären påfördd skatt ifrågasätter *länsstyrelsen i Jämtlands län*, om icke uppräknningen i 17 kap. 12 § handelsbalken av de skatter och avgifter, för vilka förmånsrätt åtnjötes, borde ersättas med ett mera allmänt stadgande om förmånsrätt för sådana skatter och avgifter, vilka uttoges som kvarstående och tillkommande skatt och icke ägde bättre förmånsrätt enligt 6 § i samma kapitel.

Föreningen Sveriges kronokamrerare uttalar, att av den föreslagna lagtexten kunde dragas den slutsatsen, att förmånsrätten icke omfattade debiterad preliminär skatt, eftersom sådan skatt tekniskt sett icke uppdebiterades å de i slutlig skatt ingående skattetitlarna utan i en enda summa. Ett förtydligande av författningstexten vore därför önskvärt.

I fråga om förmånsrätt för belopp, som arbetsgivare innehållit å arbetstagares lön genom löneavdrag men ej redovisat, förordar *riksräkenskapsverket* sådan enligt 17 kap. 4 § handelsbalken men efter de fordringar, som för närvarande äga förmånsrätt enligt nämnda lagrum. Riksräkenskapsverket anför därvid, att verket ur de synpunkter verket hade att företräda icke kunde biträda de sakkunnigas förslag. Sedan högsta domstolen förklarat kronan sakna förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken i arbetsgivares konkurs för innehållen preliminär A-skatt, hade kronans möjligheter att i konkurs erhålla utdelning för sina skattefordringar allvarligt reducerats. Uttrycklig lagbestämmelse om förmånsrätt saknades liksom i fråga om förmånsrätt för oredovisade införselmedel. Enligt gällande finsk rätt skulle bestämmelserna angående förmånsrätt för lönefordran, som uppkommit av arbetares arbetsförhållande, äga motsvarande tillämpning med avseende å belopp som arbetsgivare innehållit å lön och för vilka han gentemot staten vore ansvarig. Mot bakgrunden härav borde kronan för sina fordringar å innehållna icke redovisade skatteavdrag erhålla förmånsrätt enligt samma lagrum som anställda för sina löner. För sina fordringar å innehållen skatt syntes dock kronan ur sociala synpunkter böra erhålla förmånsrätt efter de fordringar, som för närvarande åtnjöte förmånsrätt enligt lagrummet. Vidare borde förmånsrätten begränsas till fordringar å innehållen skatt avseende lön för de sista sex månaderna.

Förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken föreslås även av *länsstyrelserna i Kalmar och Värmlands län*, därvid sistnämnda länsstyrelse anför följande.

Någon tvekan torde icke råda om att kronan bör givas viss förmånsrätt för av arbetsgivare innehållna, men icke redovisade skatteavdrag, när i annat fall det nya uppbördssystemet alltjämt kommer att hava till följd, att oprioriterade borgenärer vid arbetsgivarens konkurs erhålla större möjlighet till högre procentuell utdelning. Enär skatteavdraget i sak kan betraktas motsvara en på kronan överförd lönefordran, synes förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken ligga närmast till hands. Sådan förmånsrätt förelig-

ger enligt gällande praxis beträffande införsel och torde icke anledning finnas att göra åtskillnad mellan sistnämnda institut och skatteavdrag. Genom en sådan lösning skulle nuvarande förmånsrätt för införsel icke bliva föremål för den försämring, som de sakkunnigas förslag därutinnan faktiskt innebär. Om lönefordringar av sociala skäl anses böra hava företräde, vilken synpunkt möjligen kan anses diskutabel med hänsyn till att de anställda till fullo krediteras de avdragna beloppen, bör hinder under alla förhållanden icke föreligga att bereda skatteavdragen subsidiär förmånsrätt efter lönefordringarna enligt 17 kap. 4 § handelsbalken.

Svenska exekutionsmännens riksförbund uttalar i avgivet remissyttrande förbundets förvåning över de sakkunnigas förslag att förmånsrätten för genom löneavdrag innehållna medel skulle föras till 12 § och samtidigt draga med sig en försämring av förmånsrätten för införselmedel. Någon olägenhet med nuvarande förmånsrätt enligt 4 § för införselmedel hade aldrig påtalats, såvitt förbundet hade sig bekant. Allmänt hade nog också förmodats, att de sakkunnigas förslag skulle innehålla liknande förmånsrätt för källskatten som den nu för införselmedlen gällande.

Justitiekanslersämbetet framhåller, att även om olika skäl talade för att tillerkänna kronan en bättre ställning i förmånsrättshänseende beträffande oredovisade löneavdrag än vad de sakkunniga föreslagit, syntes den förordade lösningen härutinnan i allt fall tills vidare kunna godtagas.

Överståthållarämbetet framhåller, att starka betänkligheter kunde resas mot att införa förmånsrätt för belopp, som innehållits genom löneavdrag, med hänsyn till att omfattningen av en sådan s. k. tyst förmånsrätt bleve svår att överblicka för arbetsgivarens oprioriterade borgenärer. Å andra sidan hade arbetsgivare i en ej obetydlig utsträckning underlåtit att inleverera genom löneavdrag innehållna medel. Detta förfarande kunde efter en sådan utvidgning av källskattesystemet, som de sakkunniga föreslagit och som ämbetet tillstyrkt, förmodas komma att ytterligare öka. Ett ökat skydd för statsverket i förmånsrättshänseende vore därför i hög grad påkallat. Måhända måste statsverkets anspråk i förevarande avseende väga tyngre än de nys omförmälda betänkligheterna.

Förmånsrätt för genom löneavdrag innehållna belopp *avstyrkes* av *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Sveriges industriförbund*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Svenska bankföreningen*, *Sveriges grossistförbund* och *Försäkringsanstalterna Folket—Samarbete*. Därvid åberopar de fyra förstnämnda organisationerna ett yttrande av delegerade för industriförbundet, bankföreningen, försäkringsbolagens riksförbund och Stockholms handelskammare, i vilket yttrande anföres bl. a. följande.

Av den i betänkandet lämnade utredningen rörande förmånsrättsordningen enligt 17 kap. handelsbalken framgår, att tidigare den grundsatsen var allmänt antagen, »att de s. k. tysta förmånsrätterna borde i lagstiftningen undvikas, såsom skadligt inverkan på realkrediten». Att denna grundsats icke under senare tid upprätthållits utgör icke något belägg för att den utan skadeverkningar på näringslivet skulle kunna åsidosättas i den ytterligare utsträckning, de uppbördssakkunniga föreslå. Den förmånsrätt, som jämlikt nämnda lagrum tillerkännes gäldenären påförda utskylder, länder, enligt

vad erfarenheten utvisar, oprioriterade fordringsägare till avsevärt men. Dessa skattebelopp stå dock, då gäldenären är näringsidkare, regelmässigt i någorlunda beräknelig relation till företagets storlek, vinster och tillgångar. Så kan däremot icke antagas bli fallet med de av arbetstagarnas löner innehållna, men icke inlevererade utskylder, för vilka förmånsrätt av de sakkunniga föreslås. På grund av bristande kontroll av fordringsägaren-staten och andra omständigheter torde icke sällan kunna inträffa, att den föreslagna nya förmånsrätten komme att avse belopp, som i förhållande till företagets storlek framstå såsom oproportionerligt höga. Det allmänna anlitar samtliga i uppbördsförordningen såsom arbetsgivare betecknade personer och sammanslutningar såsom uppbördsorgan utan hänsynstagande till vederbörandes lämplighet för uppgiften. Vi framförde på sin tid allvarliga betänkligheter mot en dylik vidsträckt användning av arbetsgivare såsom uppbördsmän. Då de sakkunniga nu konstatera, att underlåtenhet att redovisa innehållna skattebelopp förekommit i relativt stor utsträckning, bekräftar detta, att våra betänkligheter voro välgrundade.

Det kan icke enligt vår mening anses skäligt och billigt att, då statsmakterna trots varningar tagit risken av att utan åtskillnad anlita praktiskt taget varje inom riket vistande person såsom uppbördsman, medelst införande av den föreslagna förmånsrätten övervältra de genom ett dylikt inkassosystem uppkommande förlusterna på andra fordringsägare. Vi hemställa av ovan anförda skäl, att någon ändring icke vidtages i 17 kap. 12 § handelsbalken.

Sveriges grossistförbund anför.

Erfarenheten har visat att en fordringsägare, som har ett förmånsberättigat krav, ofta med hänsyn till den säkerhet, som förmånsrätten innebär, ej med samma snabbhet och styrka framför sina anspråk, då fordringen förfaller till betalning. Detta kan, exempelvis i ett fall där staten äger förmånsrätt för skatteavdrag, som icke inbetalats till skatteverket, medföra att gäldenären under en kanske relativt lång tidsperiod försummar sin redovisningsskyldighet och att sålunda, när skatteverket framställer sitt krav, detta kommer att avse mycket betydande belopp, kanske av den storleksordning att alla möjligheter uteslutits för vederbörande att träffa en ackordsuppgörelse. I sådant fall blir konkurs oundviklig och även om staten därvid kan få in sin fordran blir det i regel så att oprioriterade fordringar icke få någon täckning.

Redan i tidigare sammanhang ha starka betänkligheter riktats emot det nu i vårt land praktiserade systemet, enligt vilket statsmakterna utan någon egentlig åtskillnad praktiskt taget använda varje arbetsgivare i riket som uppbördsman. Ett införande av den nu föreslagna förmånsrätten skulle som vi ovan visat betyda, att de genom detta uppbördsförfarande uppkomna förlusterna övervältrades på andra fordringsägare. För den skull få vi avstyrka de sakkunnigas förslag härutinnan.

De sakkunnigas förslag beträffande förmånsrätt för belopp, som arbetsgivare innehållit av arbetstagares lön genom införsel för utskylder eller allmänna avgifter men ej redovisat, *avstyrkes* av *riksräkenskapsverket*, enär förslaget skulle innebära en avsevärd försämring av kronans genom praxis tillerkända förmånsrätt. Vidare avstyrkes förslaget av *Föreningen Sveriges stadsfogdar*, som framhåller, att några tungt vägande skäl för en ändring av gällande, mer än tjuguåriga praxis icke förebragts.

Justitiekanslersämbetet ifrågasätter i avgivet utlåtande, om icke förmånsrätten för införselmedel för underhållsbidrag borde uttryckligen regleras och spörsmålet, huruvida förmånsrätt borde gälla för införselmedel för böter och viten, upptagas till närmare behandling.

Överståthållarämbetet anför följande.

I rättspraxis ha oredovisade införselmedel tillerkänts förmånsrätt enligt handelsbalken 17: 4. De sakkunniga uttala, att det med hänsyn till föreskriften i handelsbalken 17: 18, att böter åga minsta rätt, är tveksamt om fordran å oredovisade införselmedel, avseende böter, över huvud taget bör förenas med förmånsrätt. Med anledning härav ha de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå ett särskilt förmånsrättsstadgande för fordran å böter och viten, som innehållits genom införsel. Om emellertid särskilt förmånsrättsstadgande för sådana fordringar icke införes, kan det vara tvivel underkastat, huruvida icke praxis kommer att allfort tillerkänna nämnda fordringar förmånsrätt enligt handelsbalken 17: 4. En så framskjuten förmånsrätt för ifrågavarande fordringar synes i och för sig icke vara motiverad. Däremot synes det kunna göras gällande, att fordran å medel, som av konkursgäldenär innehållits till gäldande av arbetstagares böter eller viten, tillerkännes bättre förmånsrätt än konkursgäldenärens egna böter.

Mot den föreslagna omfattningen av förmånsrätten för belopp, som innehållits genom löneavdrag eller genom införsel, ha vissa invändningar gjorts i ett antal yttranden.

I det av *justitiekanslersämbetet* avgivna utlåtandet anföres sålunda följande.

I motiven till förslaget anföres, att förmånsrätten synes böra i överensstämmelse med vad som för närvarande gäller enligt 12 § avse belopp, som enligt verkställd debitering förfallit till betalning, innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Därvid skulle med »debitering» förstås uppdebitering av fordringen gentemot arbetsgivaren. *Justitiekanslersämbetet* vill till en början framhålla, att det synes tveksamt, om den sålunda angivna innebörden av den nya bestämmelsen verkligen kan utläsas därur, i allt fall med den tydlighet, som skäligen bör kunna fordras. Emellertid torde det kunna ifrågasättas, om bestämmelsen sakligt sett är tillfredsställande. Uppdebitering av kronans fordran för ifrågavarande skatteavdrag läser ofta komma att ske först efter det att gäldenären begärts i konkurs. Anledningen härtill är, att underlåtenheten från gäldenärens sida att inbetala skatteavdragen vanligen icke torde bli känd å sådan tid, att uppdebiteringen hinner vidtagas före konkursansökningen. Resultatet av ett stadgande sådant som det föreslagna skulle då i kanske flertalet fall bli, att förmånsrätten bleve illusorisk. Detta är så mycket mindre tilltalande, som kronans skattefordran hos arbetsgivare satts lågt i förmånsrättsordningen och det är tveksamt, om icke rätteligen bättre förmånsrätt bort gälla.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller, att erfarenheten visat att underlåtna redovisningar till avsevärda belopp uppdagades först genom den undersökning, som alltid företoges vid inträffad konkurs. Om förmånsrätten för preliminär skatt gjordes beroende av uppdebiteringen, skulle med all säkerhet alltjämt stora skatteförluster uppstå för statsverket. Efter det löneavdrag verkställdes, kunde nämligen avsevärd tid komma att förflyta, innan

sådana omständigheter framkomme, vilka gäve anledning till en granskning av arbetsgivarens räkenskaper. Vidare kunde genom de sistnämndas ofullständighet granskningen avsevärt försvåras och mången gång icke slutföras utan skriftväxling med arbetstagarna för utrönande av skatteavdragens faktiska storlek. Med anledning därav finge det framlagda förslaget anses vara för statsverket synnerligen ogynnsamt. Fall kunde till och med tänkas förekomma, där ingen som helst förmånsrätt kunde komma i fråga.

Liknande uttalanden göras av *riksräkenskapsverket*, *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Kalmar, Gotlands, Skaraborgs, Kopparbergs och Väster-norrlands län* samt *Föreningen Sveriges kronokamrerare*.

Länsstyrelsen i Östergötlands län framhåller därutöver, att den föreslagna tiden av två år, inom vilken förmånsrätt erhöles, kunde ha gått till ända redan innan skattemedel innehållits genom införsel. I sådant fall komme kronan ej att åtnjuta någon förmånsrätt, medan enligt gällande ordning förmånsrätt medgäves såsom för inestående lönefordran.

För att förmånsrätten skall få ett mera praktiskt värde för kronan ha i remissyttrandena olika lösningar föreslagits. Sålunda förordar *riksräkenskapsverket* och *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, att förmånsrätten skall gälla belopp, som arbetsgivaren innehållit innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelats men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. *Justitiekanslersämbetet* och *länsstyrelsen i Kopparbergs län* ifrågasätter om icke som utgångspunkt för förmånsrätten kunde tagas den uppbördstermin, under vilken de innehållna beloppen skolat inbetalas. *Länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län* samt *Föreningen Sveriges kronokamrerare* uttalar att den tidpunkt, då de avdragna beloppen författningsenligt senast skolat inbetalas till uppbördsmyndigheterna, borde vara avgörande för förmånsrätten. Enligt *länsstyrelsen i Kalmar län* finge det anses tillräckligt om uppdebiteringen — för att förmånsrätt skulle kunna medgivas — verkställdes före bevakningstidens utgång.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller i förevarande hänseende att förmånsrätten, till undvikande av den obillighet som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag uppkomme, borde fastställas att omfatta samtliga de avdrag, som av arbetsgivaren verkställts före konkursens inträde. Därest en begränsning av tiden för prioriterättens åtnjutande ansåges erforderlig, borde densamma icke understiga två år. *Länsstyrelsen* anför vidare.

Om förmånsrätten skulle anknytas till tidpunkten för avdraget, skulle emellertid genom en sådan gränsdragning åtskilliga problem uppkomma. I enstaka fall kan nämligen vara svårt att fastställa nämnda tidpunkt. Vidare omfattar en uppdebitering vanligen ett flertal, vid skilda avlöningstillfällen verkställda avdrag, varför en uppdebitering kunde tänkas bliva endast till viss del förenad med förmånsrätt. Att i efterhand företaga en uppdelning av en uppdebitering på olika avdragsperioder är tänkbart men å andra sidan mången gång i praktiken ogenomförbart.

En annan till synes bättre lösning skulle vara att såsom i förslaget framföres låta debiteringen vara avgörande, dock med det tillägg, att förmånsrätt skulle åtnjutas jämväl för de skatteavdrag, som verkställts före konkursens inträde och debiterats inom viss lagstadgad tid därefter.

Slutligen får länsstyrelsen framhålla, att med »uppdebitering» av preliminär skatt bör förstås lokala skattemyndighetens beslut i ärendet och således icke den uppdebitering, som långt senare sker i kronans räkenskaper.

Sveriges grossistförbund framhåller, att en eventuell förmånsrätt för ifrågavarande fordringar obetingat borde förenas med det villkoret, att kravet måste göras gällande senast sex månader efter den dag, då det gjorda löneavdraget senast bort redovisas till vederbörande myndighet. Den angivna tidsfristen om sex månader torde vara tämligen väl avpassad med hänsyn till den tid, efter vilken man för närvarande, med hjälp av de tekniska hjälpmedel som stode till förfogande inom uppbördsverket, kunde konstatera, att likvid uteblivit.

Justitiekanslersämbetet och *kammarrätten* uttalar den meningen, att den i motiven föreslagna omfattningen av förmånsrätten borde komma till tydligt uttryck i lagtexten.

Svea hovrätt — som erinrat om de sakkunnigas tidigare återgivna uttalande att om en arbetsgivare vid utbetalning av arbetstagares lön genom löneavdrag innehållit en del därav, arbetstagarens lönefordran gentemot arbetsgivaren kvarstode i motsvarande omfattning, dock att fordringen övergått å kronan — anför följande.

Som en konsekvens härav har framhållits, att till den del det genom skatteavdrag innehållna beloppet överstiger, vad som skall inbetalas till uppbördsmyndigheterna, arbetstagaren har en direkt fordran å arbetsgivaren om utbekommande av ytterligare lön, vilken fordran arbetstagaren i händelse av arbetsgivarens konkurs själv har att bevaka. Huruvida detta för arbetstagaren är helt tillfredsställande kan enligt hovrättens förmenande vara föremål för delade meningar. Väl synes den arbetstagaren tillförsäkrade förmånsrätten jämlikt 17 kap. 4 § handelsbalken i allmänhet utgöra en tillräcklig säkerhet för tillgodoseende av arbetstagarens anspråk, men ifrågasätts kan huruvida icke för de måhända mera sällan förekommande undantagsfall, där arbetstagarens fordran helt eller delvis icke utgår vid arbetsgivarens konkurs, bör stadgas en subsidiär ersättningsskyldighet för statsverket. Att statsverket i sådant läge är närmare än arbetstagaren att bära förlusten synes hovrätten uppenbart.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag och *Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranter* anför.

Om en arbetsgivare verkställt skatteavdrag för preliminär skatt men underlåtit att redovisa innehållet belopp, skall detta vid avräkningen med den slutliga skatten tillgodoräknas arbetstagaren. En väsentlig inskränkning häruti föreligger emellertid enligt de sakkunnigas mening. Har en arbetstagare av en eller annan anledning icke överlämnat sin debetsedel å preliminär skatt till arbetsgivaren, är denne för närvarande skyldig att verkställa skatteavdrag med 25 procent av den utbetalda lönen. Har härigenom innehållits större belopp, än som enligt till arbetsgivaren senare överlämnad debetsedel under närmast följande uppbördstermin skall inbetalas, skall arbetsgivaren återbetala, vad som för mycket innehållits. Enahanda är fallet, då arbetsgivaren innehållit större belopp, än vad som enligt beslut om jämkning under närmast följande uppbördstermin skall inbetalas. I händelse av arbetsgivarens konkurs har arbetstagaren enligt de sakkunniga att själv bevaka

den fordran arbetstagaren har å arbetsgivaren för det belopp, som sålunda för mycket innehållits. Det allmännas bevakning skulle endast omfatta det belopp, som skall inbetalas till det allmänna. Om anledningen till att arbetstagaren ej överlämnat debetsedel till arbetsgivaren ej är försumlighet, eller då jämkningsbeslut beror på felaktighet från den lokala skattemyndigheten, synes det oss obilligt, att arbetstagaren genom för högt skatteavdrag i händelse av arbetsgivarens obestånd skall lida en ekonomisk förlust, varför det allmännas bevakning i dylika fall synes böra omfatta hela det innehållna skattebeloppet.

Länsstyrelsen i Kalmar län påpekar, att underrättelse beträffande beslut om egendomsavträde skulle jämlikt 20 § konkurslagen alltid meddelas utmätningsmannen i gäldenärens hemortskommun. Enligt 25 § uppbördskungörelsen åläge det utmätningsman, då han erhållit kännedom om att arbetsgivare försatts i konkurs, att ofördröjligen därom underrätta den lokala skattemyndigheten i arbetsgivarens hemortskommun. Sistnämnda föreskrift torde emellertid icke alltid ha iakttagits. Med hänsyn därtill samt till vikten av att den lokala skattemyndigheten så snabbt som möjligt erhöle kännedom om förhandenvarande konkurs, synes det lämpligt, att i konkurslagen intoges en bestämmelse, enligt vilken det skulle åligga konkursdomaren att omedelbart underrätta lokala skattemyndigheten om att sådan ansökan till konkursdomaren inkommit, varom förmäldes i 7 § konkurslagen.

Frågan om skyldighet för konkursdomare att underrätta lokal skattemyndighet om gäldenärs försättande i konkurs beröres även av *länsstyrelsen i Norrbottens län*, som emellertid förklarar sig anse en sådan utvidgning av konkursdomarens skyldigheter icke erforderlig, enär — åtminstone vad Norrbottens län beträffade — länsstyrelsen efter genomgång av Post- och Inrikes Tidningar skriftligen underrättade såväl lokala skattemyndigheter som utmätningsmän om konkurser och bodelningar.

Departementschefen. Bestämmelserna om förmånsrätt för gäldenären på fördragskatt återfinns, om här bortses från de i 17 kap. 6 § handelsbalken upptagna reglerna om förmånsrätt till betalning ur fast egendom för fastighetsskatt m. m., i 12 § samma kapitel. I sistnämnda paragraf angiven förmånsrätt avser, som av den tidigare lämnade redogörelsen framgår, vissa uppräknade skatter och avgifter till den del dessa enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslut om egendomens avträdande till konkurs meddelats men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Mot utformningen av de nu antydda bestämmelserna har riktats vissa invändningar.

Bestämmelserna erhöi sin nuvarande utformning genom beslut vid 1946 års riksdag. Dessförinnan gällde att förmånsrätten avsåg utskylder och avgifter »för sista och löpande året». Detta innebar att förmånsrätten omfattade även vissa skatter och avgifter, som förföll till betalning efter det egendomen avträtts till konkurs. Då förmånsrätten numera är avgränsad till

skatter och avgifter, som enligt verkställd debitering förfallit till betalning före det beslut om egendomens avträdande till konkurs meddelats, innebär detta — som från några håll påpekats — en viss försämring av kronans förmånsrätt i förhållande till vad tidigare gällt. Någon förmånsrätt föreligger med andra ord icke för kvarstående skatt, som avser sista och löpande årets inkomster.

De sakkunniga har vid behandlingen av denna fråga erinrat om att 12 § med sin nuvarande utformning ger förmånsrätten en vidare omfattning bakåt i tiden än vad förut var fallet. Då de sakkunniga icke funnit de nya reglerna medföra några egentliga olägenheter, har ändrade bestämmelser härutinnan icke föreslagits.

Även för egen del anser jag att någon ändring av bestämmelserna i nu ifrågavarande hänseende i allt fall icke för närvarande bör vidtagas. Jag vill erinra om att de antydda konsekvenserna av 1946 års lagändring var förutsedda vid lagstiftningens genomförande. I den förut omnämnda propositionen nr 376 till sistnämnda års riksdag framhölls (s. 15—16) sålunda, att om förmånsrätt skulle åtnjutas — såsom hade ifrågasatts — beträffande skatt, som förfallit eller förfölle till betalning »under sistförflutna eller löpande uppbördsår», detta innebure att förmånsrätten skulle omfatta preliminära skatter som belöpte på inkomst hänförlig till tiden efter konkursutbrottet. En sådan anordning tedde sig mindre tillfredsställande. Någon anledning till ett förändrat bedömande av förevarande spörsmål synes nu knappast föreligga.

I 12 § göres en direkt och fullständig uppräknig av de skatter och avgifter, som där angiven förmånsrätt avser. Såsom omfattade av förmånsrätten angives bl. a. statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tingshusmedel och pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering.

I skattskyldig påförd slutlig eller tillkommande skatt ingår eller kan ingå bl. a. statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, allmän kommunalskatt och folkpensionsavgifter. De ifrågakommande skatterna eller avgifterna debiteras å respektive skattetitlar. Även å de utsända debetsedlarna finnes angivet hur den slutliga eller tillkommande skatten fördelar sig å olika skattetitlar. Det kan följaktligen icke råda någon tvekan om att sådana i slutlig eller tillkommande skatt ingående skatter och avgifter, som omnämnts i 12 §, omfattas av där angiven förmånsrätt.

Preliminär B- och C-skatt erlägges i enlighet med en av den lokala skattemyndigheten verkställd debitering, vilken grundar sig antingen på den årliga taxeringen året före inkomståret eller på särskild preliminär taxering. Av debiteringen liksom även av debetsedlarna framgår storleken av de skatter och avgifter, som erlägges preliminärt. I räkenskaperna uppdebiteras däremot endast summa preliminär B- och C-skatt, utan fördelning å skattetitlar.

I fråga om preliminär A-skatt är läget i viss mån annorlunda. Denna skatt utgår icke enligt verkställd debitering utan uttages genom löneavdrag, som

beräknas antingen med ledning av uppgifter i fastställda skattetabeller eller, undantagsvis, med viss procent av lönebeloppet. Det genom löneavdrag innehållna beloppet avses i princip skola omfatta alla sådana på inkomsten belöpande skatter och avgifter, vilka skall erläggas preliminärt.

Vid anmälan i statsrådet den 18 oktober 1946 av den förut omnämnda propositionen nr 376 framhölls (s. 15), att förmånsrätten enligt 12 § borde, såsom ock skedde, begränsas till debiterad skatt. Vederbörande departementschef underströk, att förmånsrätten därigenom komme att avse kvarstående och tillkommande skatt samt därjämte preliminär B- och C-skatt.

Det sist återgivna innebär alltså, att förmånsrätten förutsattes omfatta även debiterad preliminär skatt, oaktat att densamma icke finnes i räkenskaperna uppförd under de olika skattetitlarna. Mot denna uppfattning riktades icke några invändningar vid ärendets behandling i lagrådet eller eljest vid lagstiftningens genomförande.

Föreningen Sveriges kronokamrerare har i sitt yttrande över uppördssakkunnigas nu ifrågavarande förslag uttalat den meningen att av författningstexten kunde dragas den slutsatsen, att förmånsrätten icke omfattade debiterad preliminär skatt eftersom sådan skatt icke i räkenskaperna uppdebiterades å de i slutlig skatt ingående skattetitlarna utan i en enda summa.

Uppördssakkunniga har å sin sida utgått från att departementschefens nyss återgivna uttalande gäve uttryck för gällande rätt samt därutöver framhållit att förmånsrätten finge anses omfatta jämväl sådan konkursgäldenären avseende preliminär A-skatt, som enligt beslut av länsstyrelse eller kronokamrerare uppdebiterats på grund av att konkursgäldenärens arbetsgivare vid verkställd undersökning befunnits ha underlåtit att i behörig ordning verkställa löneavdrag.

För egen del har jag den uppfattningen att bestämmelserna i 17 kap. 12 § icke innefattar längre gående krav än att fråga skall vara om i nämnda paragraf angivna skatter och avgifter, vilka ingå i debiterad preliminär, slutlig eller tillkommande skatt, oavsett om därvid någon specifikation å de särskilda skattetitlarna ägt rum eller ej. Då några nya omständigheter av beskaffenhet att påverka bedömandet av denna fråga icke tillkommit sedan år 1946, då lagstiftaren måste anses ha godtagit en sådan uppfattning, finner jag nu icke påkallat att förorda någon omredigering av lagtexten. Jag vill även uttala min anslutning till de sakkunnigas uppfattning, att till sådan debiterad skatt, som omfattas av förmånsrättsreglerna, även är att hänföra s. k. uppdebiterad preliminär A-skatt. Sådan uppdebitering sker med tillämpning av bestämmelserna i 24 § kungörelsen den 30 december 1946, nr 890, med vissa föreskrifter angående tillämpningen av uppördsförordningen och innebär att länsstyrelse eller lokal skattemyndighet i stad i räkenskaperna uppdebiterar det belopp, som arbetsgivare vid verkställd undersökning befunnits ha felaktigt underlåtit att genom löneavdrag innehålla.

De sakkunniga ha föreslagit vissa ändringar i den förteckning över skatter och avgifter, som finnes upptagen i 12 §. Då förordningarna om statlig

inkomst- och förmögenhetsskatt och om särskild skatt å förmögenhet numera ersatts av förordningarna om statlig inkomstskatt och om statlig förmögenhetsskatt, bör — såsom de sakkunniga föreslagit — stadgandet omredigeras i enlighet härmed. Däremot delar jag icke de sakkunnigas mening att från uppräknningen bör uteslutas värnsskatt, krigskonjunkturskatt och skogsaccis. Vål har bestämmelserna om dessa skatter i princip upphört att gälla, men av olika skäl kan alltjämt ifrågakomma bevakning av sådana skatter i konkurs. Jag vill även erinra om det i proposition nr 79 till innevarande års riksdag framlagda förslaget till förordning om konjunkturskatt för år 1952. Skulle riksdagen fatta beslut om införande av en sådan skatt, bör samma förmånsrätt gälla beträffande konjunkturskatt som beträffande de förut omnämnda skatterna. Jag föreslår följaktligen att förslag härom underställes riksdagen.

Jag får i detta sammanhang framhålla, att jag icke anser mig böra föreslå att förmånsrätten skall gälla även i avseende å skatt enligt förordningen den 30 mars 1951, nr 151, angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringsskatt) eller enligt förordningen den 14 december 1951, nr 794, om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift). Anledningen härtill är den speciella naturen hos dessa skatter. De ha icke tillkommit i syfte att tillföra det allmänna skatteintäkter; deras uppgift har varit eller är att verka dämpande på den av överkonjunkturen föranledda investeringsbenägenheten.

Jag torde härefter få övergå att behandla frågan om förmånsrätt i arbetsgivares konkurs för skatt, som innehållits å arbetstagares lön. Innan jag närmare ingår på ämnet må först erinras om gällande bestämmelser rörande arbetsgivares skyldighet att verkställa löneavdrag.

Bestämmelserna härom återfinnes i 46—52 §§ uppbördsförordningen och kan i korthet sammanfattas på följande sätt.

Arbetstagar, som har att erlægga *preliminär A-skatt*, skall till sin arbetsgivare överlämna mottagen debetsedel å sådan skatt. Arbetsgivaren skall vid varje löneutbetalningstillfälle verkställa löneavdrag för skatt med ledning av vid debetsedeln fogad skattetabell. Sålunda innehållna medel skall redovisas till uppbördsmyndigheterna senast under nästföljande uppbördstermin.

Underlåter arbetstagar att överlämna debetsedeln, är arbetsgivaren skyldig verkställa löneavdrag med 25 procent. Företer arbetstagar efter det sådant avdrag gjorts vederbörlig debetsedel och framgår därvid att avdrag gjorts med större belopp än som skall inbetalas under närmast följande uppbördstermin, har arbetsgivaren att återbetala överskjutande belopp till arbetstagar.

Avser lönen icke bestämd tidsperiod eller uppbäres den icke vid regelbundet återkommande tillfällen, skall löneavdrag göras med viss procent av lönen.

Skyldighet att verkställa löneavdrag föreligger jämväl för *preliminär B-skatt*, nämligen om den lokala skattemyndigheten icke förordnat att arbetstagare, som påförts sådan skatt, själv äger erlægga skatten.

När fråga är om preliminär A-skatt och sådan preliminär B-skatt för vilken löneavdrag verkställs, gäller enligt 55 § uppbördsförordningen att om lokal skattemyndighet genom jämkning nedsatt den preliminära skatten och om genom löneavdrag innehållits större belopp än som genom jämningsbeslutet skall inbetalas under närmast infallande uppbördstermin, arbetsgivaren skall återbetala överskjutande belopp till arbetstagaren.

Löneavdrag för gäldande av *kvarstående skatt* skall av arbetsgivaren verkställas huvudsakligen i sådana fall, då skyldighet föreligger att göra löneavdrag för preliminär skatt. Har arbetstagaren icke till arbetsgivaren överlämnat debetsedel å slutlig skatt eller för arbetsgivaren uppvisat sådan debetsedel eller ock intyg av lokal skattemyndighet att arbetstagaren icke har att erlægga kvarstående skatt, skall arbetsgivaren verkställa löneavdrag för kvarstående skatt med 25 procent av lönen. Företer arbetstagaren efter det sådant avdrag gjorts vederbörlig debetsedel, skall om återbetalning gälla vad som i motsvarande hänseende föreskrivits beträffande preliminär A-skatt.

I 97 § uppbördsförordningen stadgas, att om arbetsgivare verkställt löneavdrag men icke inbetalat innehållet belopp i föreskriven tid och ordning, beloppet må uttagas hos arbetsgivaren i samma ordning som stadgats i fråga om indrivning av skatt, därvid arbetsgivaren skall å beloppet erlægga restavgift. Vidare må erinras om den förut omnämnda bestämmelsen i samma paragraf att arbetstagaren är fri från betalningsansvar för motsvarande skattebelopp, ändå att på grund av arbetsgivarens obestånd det innehållna icke kan utfås hos denne.

Överstiger erlagd preliminär skatt motsvarande slutliga skatt, skall enligt 89 § samma förordning vederbörande länsstyrelse till den skattskyldige återbetala det överskjutande beloppet.

Enligt 95 § uppbördsförordningen är arbetsgivare, som utan skälig anledning underlåtit att verkställa föreskrivet löneavdrag, jämte arbetstagaren ansvarig för mot löneavdraget svarande skatt. Arbetsgivarens ansvarighet kan dock göras gällande endast om arbetstagaren underlåter att efter anmaning erlægga ifrågavarande skatt. Felande belopp kan uttagas hos arbetsgivaren i samma ordning som stadgats i fråga om indrivning av skatt. Arbetsgivare, som betalt skatt i enlighet med nu återgivna bestämmelser, äger söka beloppet åter hos arbetstagaren.

Av det tidigare anförda framgår, att några uttryckliga bestämmelser om förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs för skatt, som denne innehållit å arbetstagarens lön, icke meddelats. Huruvida detta oaktat förmånsrätt i sådant hänseende skulle förefinnas har tidigare varit i viss mån tveksamt. Genom några av högsta domstolen år 1949 avgjorda mål (NJA 1949, s. 66 och 318) har emellertid rättsläget klarlagts; någon sådan förmånsrätt föreligger icke.

Det torde vara erforderligt att något beröra de spörsmål, som genom de nyss antydda avgörandena i högsta instans vunnit sin lösning.

Enligt 17 kap. 4 § handelsbalken åtnjutes där angiven förmånsrätt bland annat för »betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagpenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfallodagen». I de åsyftade rättsfallen har högsta domstolen haft att taga ställning till frågan, huruvida den arbetstagaren tillkommande förmånsrätten för lönefordran genom det av arbetsgivaren verkställda löneavdraget i motsvarande omfattning övergått å kronan. Till stöd för en sådan uppfattning hade åberopats, bland annat, ett tidigare avgörande i högsta domstolen (NJA 1931 s. 386) enligt vilket stad medgavs förmånsrätt i konkurs enligt 17 kap. 4 § handelsbalken för arbetare påförda utskylder, vilka genom *införsel* innehållits å deras lön men av deras arbetsgivare icke redovisats till exekutor före arbetsgivarens inträffade konkurs. Högsta domstolen hade därvid uttalat, att den fordringsrätt till de innehållna medlen som övergått å staden finge anses vara förenad med samma förmånsrätt som tillkommit löntagarna.

Som framgår av det förut sagda har högsta domstolen vid sina avgöranden år 1949 icke ansett kronan ha en motsvarande förmånsrätt beträffande genom *löneavdrag* innehållna medel. Högsta domstolen uttalade nämligen, att fordringen i fråga icke kunde, såsom kronan gjort gällande, anses utgöra fordran å inestående lön som övergått från arbetstagaren till kronan, varför yrkandet att för fordringen, lika med löntagare, åtnjuta förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken saknade fog.

Av den utav de sakkunniga förebragta utredningen framgår, att arbetstagare i relativt stor utsträckning underlåtit att redovisa av dem innehållna skattebelopp och att de oredovisade skattebeloppen i åtskilliga fall varit av betydande storleksordning. Det finnes anledning instämma i de sakkunnigas uttalande, att utan förmånsrätt kan det allmännas skatteförluster förutses bli avsevärda.

Sett ur denna synpunkt ter det sig följaktligen angeläget att tillskapa förmånsrätt för fordran å innehållna skattemedel. Flertalet remissinstanser har även uttalat sig för en lagstiftning av sådan innebörd. Vissa näringsorganisationer har emellertid avstyrkt förslaget och därvid bl. a. åberopat i tidigare sammanhang anförda invändningar om att införande av s. k. tysta förmånsrätter icke stode i överensstämmelse med reglerna för en god kreditlagstiftning.

För egen del kan jag icke finna de sålunda anförda invändningarna avgörande vid ett ställningstagande till frågan om nu ifrågasatt förmånsrätt bör införas eller ej. Förutom de nyss angivna rent fiskaliska synpunkterna talar för ett genomförande av förslaget att gällande bestämmelser medger förmånsrätt, jämlikt 17 kap. 12 § handelsbalken, i gäldenärens konkurs för denne påförd skatt; det synes med hänsyn härtill naturligt att förmånsrätt bör finnas även beträffande skattefordran vilken som en följd av det nya uppbördssystemets konstruktion riktas mot arbetsgivaren. Utan den

ifrågasatta förmånsrätten skulle för övrigt, som länsstyrelsen i Värmlands län framhållit, ett resultat av uppbördsreformen bli att oprioriterade borge-närer skulle erhålla större möjlighet till högre procentuell utdelning i arbetsgivarens konkurs än vad fallet varit om äldre uppbördsregler fortfarande gällt. Såsom ett ytterligare och icke oväsentligt skäl för förslaget genomförande bör vidare anföras, att arbetstagare, vilka genom det nya uppbörds-systemet betagits rätten att själva erlägga sina skatter, med fog kunna kräva att vad de avstått i form av löneavdrag å sin intjänta lön verkligen kommer — så långt nu detta låter sig göra med hänsyn till andra intressen som jämväl måste beaktas — det avsedda ändamålet till godo. Slutligen bör gentemot invändningen om det mindre lämpliga i att införa en s. k. tyst förmånsrätt framhållas, att då i det enskilda fallet lämpligheten av en kreditgivning skall bedömas, hänsyn givetvis bör tagas till det allmänt kända förhållandet att en arbetsgivare har redovisningsskyldighet till kronan för genom löneavdrag innehållna medel. Det kan för övrigt förutses, att en arbetsgivare finner det angeläget att jämväl av sist antydda skäl fullgöra denna sin redovisningsskyldighet; har kreditgivaren anledning misstänka att arbetsgivaren brustit härutinnan, lär denna omständighet nämligen starkt påverka bedömandet av dennes kreditvärdighet.

Av det nu anförda framgår, att jag för egen del vill instämma i de sakkunnigas förslag att förmånsrätt bör införas för kronans fordran å arbetsgivare för av denne genom löneavdrag innehållen men icke redovisad skatt. Med denna uppfattning uppkommer frågan *vilken* förmånsrätt som skäligen bör ifrågakomma.

De sakkunniga framhåller att de övertvägt lämpligheten av att förplikta arbetsgivare att hålla genom löneavdrag innehållna skattebelopp avskilda från övriga tillgångar samt tillika föreskriva att skattemedlen skulle insättas på spärrat konto. Med en sådan anordning skulle det allmänna vid konkurs kunna åberopa separationsrätt enligt 17 kap. 2 § handelsbalken. Av närmare angivna skäl har de sakkunniga emellertid ansett sig böra avvisa en sådan anordning.

Jag delar de sakkunnigas betänkligheter mot införande av bestämmelser av antytt slag.

De sakkunniga har vidare uttalat den meningen, att det allmännas ifrågasatt skattefordran härledde sig från arbetstagarens lönefordran och att med hänsyn härtill förmånsrätt enligt 4 § samma kapitel kunde anses böra ifrågakomma. De sakkunniga avvisar emellertid denna tanke, då i sistnämnda paragraf angiven förmånsrätt av sociala skäl syntes böra förbehållas egentliga lönefordringar och därmed enligt gällande bestämmelser i förevarande avseende likställda fordringar. Efter överväganden jämväl huruvida förmånsrätt borde föreskrivas enligt 17 kap. 11 §, har de sakkunniga stannat för att föreslå förmånsrätt enligt samma kapitel 12 §.

Även för egen del anser jag övervägande skäl tala för förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken. Det synes mig nämligen riktigt och lämpligt att i förmånsrättshänseende likställa skattefordringar gentemot gäldenären med

fordringar å arbetsgivare för genom löneavdrag innehållna skattemedel. Denna min uppfattning sammanhänger även därmed att jag icke delar de sakkunnigas uppfattning att en förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § skulle kunna motiveras med att kronan genom arbetsgivarens löneavdrag övertagit en lönefordran med därmed förenad förmånsrätt enligt sistnämnda stadgande. Med hänsyn till de praktiska konsekvenserna av detta resonemang torde vara erforderligt att närmare utföra detsamma.

Den föreskrivna skyldigheten för arbetsgivare att å arbetstagares lön verkställa avdrag för skatt utgör ett led i ett uppbördssystem, som syftar till att »vid källan» uttaga den på inkomsten belöpande skatten. Att arbetsgivaren ålagts verkställa löneavdrag är en rent uppbördsteknisk omständighet, som är att se mot bakgrunden av att en sådan anordning befunnits vara den ur skilda synpunkter lämpligaste för genomförandet av ett källskatte-system. Arbetsgivaren har med andra ord ålagts att för kronans räkning utföra vissa uppgifter av uppbördsteknisk natur och löneavdraget är följaktligen att betrakta som den normala formen för skattebetalning för löntagare.

En konsekvens av detta resonemang blir, att då vederbörligt löneavdrag för skatt gjorts, det häremot svarande beloppet därigenom förlorar sin karaktär av lönefordran samtidigt som för kronan gentemot arbetsgivaren tillskapas en självständig fordringsrätt avseende skatt motsvarande det till arbetstagaren icke utbetalade beloppet. Eftersom sålunda någon fordran å lön icke övergått från arbetstagaren till kronan genom löneavdraget, kan kronan icke heller ha för det innehållna beloppet förvärvat förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken.

Riktigheten av det nu sagda måste anses bekräftad genom utgången i de förut omnämnda, av högsta domstolen år 1949 avgjorda målen.

En ytterligare konsekvens torde få anses bli, att det genom löneavdrag innehållna beloppet icke motsvarar någon arbetstagarens tillgång, som kan tagas i mät för dennes gäld. Följaktligen finnes icke heller anledning att, såsom de sakkunniga föreslagit, intaga en bestämmelse i uppbördsförordningen att genom löneavdrag innehållet skattebelopp icke skall kunna hos arbetsgivaren utmätas för arbetstagarens gäld.

De sakkunnigas uppfattning att kronan genom löneavdraget övertagit en arbetstagarens lönefordran synes ha grundats på den omständigheten, att i praxis kronan tillerkänts förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken i arbetsgivarens konkurs för genom införsel innehållet belopp. En bestämd skillnad måste emellertid anses föreligga mellan genom införsel innehållet belopp och genom löneavdrag enligt uppbördsförordningen innehållen skatt. Som jag nyss framhållit utgör sistnämnda avdrag den valda formen för den allmänna skatteuppbörden. Införsel är däremot en specialexekution, som tillgripes gentemot en försumlig skattebetalare. Denna specialexekution får anses innebära, att viss del av en arbetstagares lönefordran tvångsvis överföres å det allmänna. För den sålunda överförda lönefordran kvarstår — som framgår av det förut berörda av högsta domstolen år 1931 avgjorda målet — för-

månsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken. Först sedan vederbörande utmättingsman av arbetsgivaren mottagit beloppet i fråga, torde karaktären av lönefordran ha upphört att existera.

Det torde emellertid, oaktat de bakomliggande förhållandena, ur vissa synpunkter te sig egendomligt att bibehålla förmånsrätt enligt sistnämnda paragraf för genom införsel för skatt eller allmänna avgifter innehållit belopp, därest bättre förmånsrätt än enligt 17 kap. 12 § icke skulle föreskrivas för vad som genom löneavdrag innehålls. Jag vill därför ansluta mig till de sakkunnigas förslag att i sistnämnda paragraf intages en bestämmelse om att jämväl för ifrågavarande införselmedel skall åtnjutas där angiven förmånsrätt. I detta sammanhang må framhållas att genom införsel innehållna belopp f. n. icke alltid åtnjuter förmånsrätt. Förutsättningen för att sådan skall föreligga är att den löne-, pensions- eller livräntefordran, vari införsel beviljats, är förenad med förmånsrätt. Vad angår livräntefordringar torde dessa ofta vara oprioriterade. För att få en enhetlig reglering bör emellertid den nya bestämmelsen i 17 kap. 12 § avse även sådana för skatt innehållna införselmedel, som nu icke ha förmånsrätt.

Jag har förut framhållit, att enligt min mening har vad som genom vederbörligt löneavdrag av arbetsgivaren innehållits å arbetstagares lön förlorat sin karaktär av lönefordran samtidigt som för kronan uppkommit en motsvarande skattefordran hos arbetsgivaren. Det sagda torde emellertid i vissa speciella fall icke helt gälla. Jag erinrar om de förut omnämnda fallen, då arbetsgivaren — på grund av arbetstagarens underlåtenhet att överlämna debetsedel — kan ha gjort högre löneavdrag än som skulle ha verkställts, därest debetsedeln i fråga överlämnats. I dessa fall skall, om debetsedeln överlämnas innan arbetsgivaren nästföljande uppbördstermin redovisat de innehållna medlen till uppbördsmyndigheterna, arbetsgivaren till arbetstagaren återställa vad som för mycket innehållits. Detsamma gäller om jämningsbeslut av lokal skattemyndighet företes efter det löneavdrag gjorts.

I nu antydda fall torde arbetstagaren få anses ha bibehållit en motsvarande lönefordran å arbetsgivaren. Denna fordran äger han vid arbetsgivarens konkurs bevaka under återopande av förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken. Skulle kronan i sådant fall ha bevakat hela det genom löneavdrag innehållna beloppet, bör följaktligen en mot det av arbetstagaren bevakade beloppet svarande avräkning å av kronan bevakat belopp göras.

Det kan tilläggas, att i vissa av dessa fall arbetstagaren kan finna det fördelaktigare att underlåta bevakning, nämligen med hänsyn till uppbördsförordningens bestämmelser att preliminär skatt, som arbetsgivaren genom löneavdrag innehållit, under alla förhållanden tillgodoräknas den skattskyldige för att i förekommande fall av skattemyndigheterna restitueras.

I detta sammanhang må erinras om vad Svea hovrätt anfört därom att statsverket borde ersätta arbetstagare, som i arbetsgivarens konkurs icke kunnat utfå genom löneavdrag för mycket innehållen skatt. Enligt min mening torde tillräckliga skäl för en sådan bestämmelse knappast föreligga. Av

det nyss sagda framgår att allenast när fråga är om löneavdrag för gäldande av kvarstående skatt, den av hovrätten antydda situationen behöver uppkomma och att denna i sådant fall har föranletts av arbetstagarens underlåtenhet att efterkomma skyldigheten att överlämna sin debetsedel å slutlig skatt. För övrigt må framhållas, att arbetstagaren i detta fall åtnjuter en så god förmånsrätt som enligt 17 kap. 4 § handelsbalken.

Vad härefter angår omfattningen av den ifrågasatta förmånsrätten, innebär de sakkunnigas förslag att förmånsrätten skulle avse genom löneavdrag innehållen skatt, som enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslut om egendomens avträdande till konkurs meddelats men icke tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Detta innebär en anknytning till reglerna om förmånsrätt för gäldenärens egen skatt.

Mot de sakkunnigas förslag i denna del har vid remissbehandlingen riktats vissa invändningar. Jag tillåter mig här allenast hänvisa till vad justitiekanslersämbetet och länsstyrelsen i Värmlands län framhållit.

För egen del anser jag övervägande skäl tala för en sådan utformning av bestämmelserna, att förmånsrätten kommer att omfatta av arbetsgivaren genom löneavdrag innehållen skatt under en viss tidsperiod. Förmånsrätten göres då icke beroende av om den underlåtna redovisningen av skattemedel upptäckes och låter sig till beloppet fastställas å sådan tid, att en s. k. uppdebitering av preliminär A-skatt hinner göras före tidpunkten för beslutet om egendomens avträdande till konkurs.

Däremot ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag i avseende å den tidsbegränsning, som bör gälla för den ifrågasatta förmånsrätten. Det synes nämligen följdriktigt att välja samma tidsbestämning, som gäller i fråga om förmånsrätt för konkursgäldenärs egna skatter; förmånsrätt bör sålunda föreligga endast för belopp, som innehållits innan konkursbeslutet meddelades men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Vad angår sådan kronans fordran mot arbetsgivare, som grundas därå att arbetsgivaren underlåtit att göra föreskrivet löneavdrag, delar jag de sakkunnigas mening att dylik fordran icke bör vara förenad med förmånsrätt.

I anledning av vad i något remissyttrande anförts därom att konkursdomaren borde åläggas skyldighet att underrätta lokal skattemyndighet om beslut att egendom avträtts till konkurs, får jag framhålla att en dylik föreskrift knappast synes erforderlig, då enligt gällande bestämmelser lokal skattemyndighet skall genom utmätningsman erhålla sådan underrättelse.

Godtages vad jag i det föregående föreslagit om att förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken införes för kronans fordran å arbetsgivare för genom införsel innehållen skatt, innebär detta en rättslig reglering i förmånsrättshänseende av vissa i anledning av införsel uppkomna fordringsanspråk. Såsom justitiekanslersämbetet antytt, torde i sådant läge uttryckliga be-

stämmelser böra meddelas beträffande vad som i avseende å förmånsrätt skall gälla för annan i anledning av införsel uppkommen fordran.

Införsel i avlöning, pension eller livränta kan erhållas enligt 1 § införsellagen för vissa närmare angivna familjerättsliga underhållsbidrag, enligt 20 § samma lag för fattigvårdsstyrelses eller barnavårdsnämnds i nämnda paragraf angivna fordran å enskild försörjningsskyldig och enligt 22 § införsellagen för förfallna böter och viten.

Förut har framhållits att uttryckliga bestämmelser om förmånsrätt i avseende på införselmedel icke meddelats. Ej heller har frågan varit föremål för prövning i högsta instans annat än då fråga varit om införsel för skatt. Likväl torde i den i ämnet förda diskussionen i allmänhet ha antagits att förmånsrätt skulle även i övriga fall föreligga enligt 17 kap. 4 § handelsbalken. Såsom stöd för en sådan uppfattning har därvid kunnat åberopas vissa uttalanden i samband med lagstiftningsåtgärder berörande reglerna om förmånsrätten. Här må erinras om att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 12 till 1925 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10 med förslag till vissa ändringar i införsellagen samt i anledning därav väckta motioner uttalade, att där stat eller kommun genom införsel övertog lönefordran såsom likvid för oguldna utskylder, kunde med skäl ifrågasättas, att jämväl den med lönefordringen förbundna förmånsrätten överginge på staten eller kommunen. Utskottet tillade att en sådan uppfattning vunne stöd i åtskilliga uttalanden, som i svensk teori och praxis förekommit beträffande likörtade spørsmål. Sålunda hade lagrådet vid ett tillfälle tagit ståndpunkt till frågan, huruvida vid frivillig överlåtelse av en lönefordran den i 17 kap. 4 § handelsbalken stadgade förmånsrätten överginge på den som övertagit fordringen. I anledning av en vid 1914 års riksdag ifrågasatt provisorisk utsträckning av giltighetstiden för den i nyssnämnda lagrum stadgade förmånsrätten för lönefordringar (proposition nr 280/1914 B) uttalades nämligen inom lagrådet den mening, att enligt gällande rätt en fordran på inestående lön även efter överlåtelse från den ursprunglige fordringsägaren vore förenad med den förmånsrätt, som denne kunnat påfordra, och denna uppfattning delades även av chefen för justitiedepartementet. Anmärkas finge även, att den besläktade frågan huruvida den, som gått i borgen för annans förbindelse, när han nödgades infria densamma, inträdde icke blott i borgenärens fordringsrätt utan även i hans förmånsrätt, i praxis besvarats jakande i mål rörande förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken för oguldna arrendeavgifter med mera (NJA 1915 s. 426). Ansåges kronan och kommunerna vid införsel inträda i den förmånsrätt, som enligt 17 kap. 4 § handelsbalken tillkomme arbetaren för hans lönefordran, syntes särskilda bestämmelser till tryggande av det allmännas rätt icke vara erforderliga. Skulle emellertid behov yppa sig att i lag reglera hithörande frågor, torde Kungl. Maj:t icke underlåta att för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Något dylikt förslag har emellertid icke framlagts. I proposition nr 210 till 1944 års riksdag med förslag till vissa ändringar i införsellagen berördes

ånyo förevarande spörsmål. Vederbörande departementschef gjorde nämligen på förekommen anledning det uttalandet att fordran på oredovisade införselmedel i arbetsgivares konkurs vore förenad med den förmånsrätt som tillkomme arbetstagares lönefordran samt att något särskilt stadgande därom följaktligen icke vore erforderligt.

Till uppfattningen att förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken skulle föreligga för fordran på arbetsgivare i anledning av att denne icke redovisat genom införsel för annat än skatt innehåll belopp har naturligen i hög grad bidragit utgången i det förut omnämnda av högsta domstolen år 1931 avgjorda målet, då sådan förmånsrätt förklarades föreligga för genom införsel för skatt innehåll belopp.

Den sålunda återgivna uppfattningen torde i första hand ha avseende å de fall, då införsel skett jämlikt 1 eller 20 § införsellagen för uttagande av underhållsbidrag. Det torde böra observeras att för dessa fall även gäller, att arbetsgivarens insolvens drabbar den underhållsskyldige; fordringen å denne torde nämligen få anses kvarstå till dess den underhållsberättigade respektive fattigvårdsstyrelsen eller barnavårdsnämnden utfått underhållsbidraget. Detta synes utgöra ett ytterligare skäl för att i nu avsedda fall samma förmånsrätt skall förefinnas beträffande det genom införsel innehållna beloppet som för den fordran, vari införseln skett. I 17 kap. 4 § bör därför, såsom ett tredje stycke, införas ett stadgande av innehåll, att samma förmånsrätt, som enligt första eller andra stycket åtnjutes för fordran å avlönings-, pensions- eller livräntebelopp, även skall gälla för fordran å belopp, som på grund av införsel jämlikt 1 eller 20 § införsellagen innehållits av avlöningen, pensionen eller livräntan.

Även 17 kap. 11 § innehåller såsom förut nämnts en bestämmelse om förmånsrätt för visst slag av livräntor. Jämväl detta stadgande bör på motsvarande sätt som 17 kap. 4 § kompletteras med en regel avseende det fall att införsel beviljats i livräntan.

Även vid införsel för böter och viten kan göras gällande att fråga är om en kvarstående, av det allmänna övertagen lönefordran och att på grund härav förmånsrätt skulle föreligga enligt 17 kap. 4 § handelsbalken. En sådan uppfattning ter sig dock något oviss, nämligen med hänsyn till stadgandet i 18 § samma kapitel att böter äga minsta rätt. Möjligen kan emellertid göras gällande att sistnämnda stadgande allenast har avseende å förmånsrätt för fordran å böter som ådömts gäldenären.

Oaktat hur gällande bestämmelser om förmånsrätt bör tolkas i nu förevarande hänseende, synes emellertid kunna göras gällande att tillräckliga skäl icke föreligger för förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken. Tvärtom synes naturligt att i förmånsrättshänseende likställa dessa fordringar med böter. En sådan lösning skulle stå i överensstämmelse med den enhetliga reglering som jag tidigare föreslagit skola gälla i avseende å förmånsrätt för skatt. Jag förordar följaktligen att en bestämmelse därom meddelas.

Det nuvarande stadgandet i 17 kap. 18 § avser enligt ordalagen endast böter men torde gälla även beträffande viten. Om paragrafen nu komplet-

teras med en bestämmelse avseende införselmedel, som innehållits för böter och viten, bör samtidigt den formella jämkningen vidtagas att paragrafen även i övrigt uttryckligen kommer att gälla såväl böter som viten. Att med viten i de sammanhang varom nu är fråga skall förstås endast viten, som utdömes på grund av myndighets föreläggande eller omedelbart på grund av lag eller författning, och icke viten, som utdömes på grund av avtal och som sålunda har karaktären av ett på förhand bestämt skadestånd, torde icke särskilt behöva angivas i lagen.

Jag får i detta sammanhang slutligen framhålla, att vad jag i det föregående anført haft avseende utslutande å de av mig direkt behandlade frågorna. Det sagda innebär alltså icke något ställningstagande till hur sådana förmånsrättsfrågor bör bedömas, som kan uppkomma i andra fall då förmånsberättigad fordran överlåtits eller eljest övertagits.

3. Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i 17 kap. handelsbalken*. Förslaget torde få såsom bilaga fogas till detta protokoll.

Föredragande departementschefen hemställer, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Lennart Eriksson.

Bilaga.

Förslag

till

lag om ändring i 17 kap. handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 4, 11, 12 och 18 §§ handelsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Nuvarande lydelse:

4 §.

Är gäldbunden — — — kortare tid.

Förmånsrätt i — — — nämnda lag.

11 §.

Därefter skola, — — — är sagd.

Sedan uttages fordran å sådan på tiden efter konkursansökningens ingivande belöpande sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva.

Förmånsrätt efter — — — enligt 4 §.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: statlig *inkomst- och för-*

Föreslagen lydelse:

4 §.

Är gäldbunden — — — kortare tid.

Förmånsrätt i — — — nämnda lag.

Samma förmånsrätt, som enligt första eller andra stycket åtnjutes för fordran å avlönings-, pensions- eller livräntebelopp, skall ock gälla för fordran å belopp, som på grund av införsel jämlikt 1 eller 20 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta innehållits av avlöningen, pensionen eller livräntan.

Därefter skall — — — lag sägs.

11 §.

Därefter skola, — — — är sagd.

Sedan uttages fordran å sådan på tiden efter konkursansökningens ingivande belöpande sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. *Samma förmånsrätt skall ock gälla för fordran å belopp, som på grund av införsel jämlikt 1 eller 20 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta innehållits av livräntan, i den mån denna belöper på tiden efter konkursansökningens ingivande.*

Förmånsrätt efter — — — enligt 4 §.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: statlig *inkomstskatt, statlig*

¹ Senaste lydelse av 4 och 11 §§ se 1937:525, av 12 § se 1946:777 och av 18 § se 1861:59.

² Bihang till riksdagens protokoll 1953. 1 saml. Nr 7.

Nuvarande lydelse:

mögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, utskiftningskatt, ersättningskatt, värnsskatt, krigskonjunkturskatt, allmän kommunal-skatt, landstingsmedel, tingshusmedel, skogsaccis, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt som nu sagts må dock icke åtnjutas för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolat förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt första punkten åtnjutes.

18 §.

Böter äga minsta rätt.

Föreslagen lydelse:

förmögenhetsskatt, utskiftningskatt, ersättningskatt, värnsskatt, krigskonjunkturskatt, konjunkturskatt, allmän kommunal-skatt, landstingsmedel, tingshusmedel, skogsaccis, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt som nu sagts må dock icke åtnjutas för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolat förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt första punkten åtnjutes.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som arbetsgivare innehållit genom löneavdrag för utskylder eller avgifter som i första stycket avses eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast för belopp som innehållits innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

18 §.

Böter och viten ävensom fordran å belopp, som arbetsgivare innehållit på grund av införsel för böter eller viten, äga minsta rätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1952 men skall icke äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträde tidigare meddelats.

Bihang.

1949 års uppbördssakkunnigas förslag
till
lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken.

Häri genom förordnas, att 17 kap. 12 § handelsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, utskiftningsskatt, ersättningsskatt, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tinghusmedel, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt som nu sagts må dock icke åtnjutas för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolat förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt första punkten åtnjutes.

Enahanda förmånsrätt, som i första stycket sägs, tillkomme kronan för belopp, som arbetsgivare innehållit av arbetstagares lön genom skatteavdrag eller genom införsel för utskylder eller allmänna avgifter men icke inbetalat till vederbörande myndighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, dock att de nya bestämmelserna icke skola äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavtråde meddelats före bestämmelsernas ikraftträdande.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 29 maj 1952.

Närvarande:

justitieråden EKBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM,
justitierådet GÖSTA LIND.

Enligt lagrådet den 2 april 1952 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 mars 1952, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämnas över upprättat förslag till *lag om ändring i 17 kap. handelsbalken*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen i finansdepartementet G. T. Hedborg.

Lagrådet yttrade:

Den viktigaste fråga, som avses i förslaget, rör införandet av förmånsrätt för kronans fordringsanspråk hos arbetsgivare å belopp, som denne jämlikt uppbördsförordningen innehållit genom löneavdrag för arbetstagares utskylder m. m. Olika meningar ha tidigare rått, huruvida detta fordringsanspråk var förenat med förmånsrätt. Sålunda har gjorts gällande, att anspråket skulle utgöra fordran å inestående lön, som övergått från arbetstagaren till kronan, och att denna följaktligen skulle ha förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken. Att detta betraktelsesätt ej är riktigt är numera fastslaget genom de i remissprotokollet åberopade avgörandena av högsta domstolen under år 1949. Lagrådet finner i likhet med departementschefen, att löneavdraget utgör en form av skattebetalning för löntagaren, vilken verkställes genom arbetsgivarens förmedling, samt att den fordringsrätt, som kronan genom innehållandet förvärvar å arbetsgivaren, är till sin natur fullt självständig och saknar förmånsrätt.

Enligt förslaget skall kronan åtnjuta förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs jämlikt 17 kap. 12 § handelsbalken för omförmälda fordringsanspråk. Antages förslaget, införas i vår rätt en ny tyst förmånsrätt. Häremot ha allvarliga betänkligheter uttalats av organisationer inom näringslivet. Enligt lagrådets mening sakna dessa betänkligheter icke fog. De sakkunniga, vilkas betänkande ligger till grund för departementsförslaget, ha själva framhållit, att det allmännas bevakning i en konkurs för innehållna medel ibland avser betydande belopp, och till belysande härav hänvisat till rättsfallet

i NJA 1949 s. 318, där fråga var om oredovisade löneavdrag till belopp överstigande 100 000 kronor. I yttranden av justitiekanslersämbetet och länsstyrelsen i Värmlands län har vidare påpekats, att arbetsgivarens underlåtenhet att redovisa vanligen icke upptäckes förrän i samband med arbetsgivarens konkurs. En företagares konkursborgenärer (t. ex. förlagsgivare eller leverantörer) kunna således lätteligen komma att för sina fordringar konkurrera med ett kronans fordringsbelopp, varom de saknat kännedom före konkursen och som kanske betager dem möjlighet till utdelning. Häremot har, såsom av remissprotokollet framgår, bland andra synpunkter anförts, att utan den föreslagna förmånsrätten ett resultat av uppbördsreformen skulle bliva, att oprioriterade borgenärer skulle erhålla möjlighet till högre procentuell utdelning i arbetsgivarens konkurs än med tillämpning av äldre uppbördsregler. Detta påstående kan synas teoretiskt riktigt, men förhållandena torde ofta ställa sig annorlunda i verkligheten. Det vanligaste fallet lär nämligen vara, att en företagare fortsätter sin rörelse även sedan den börjat gå med förlust. Då han, vid risk av arbetsinställelse, icke kan underlåta att betala sina arbetare deras löner, tvingades han, medan det gamla uppbördssystemet gällde, att inställa betalningarna, sedan kreditmöjligheterna uttömts. Det nya uppbördssystemet med löneavdrag möjliggör emellertid, att han med samma kreditmöjligheter kan uppskjuta betalningsinställelsen, samt medför normalt, att då konkurs inträder skuldsumman ökats men tillgångarna ej vuxit. Denna situation erbjuder ingen fördel för de oprioriterade borgenärerna.

Emellertid framstår det, såsom de sakkunnigas betänkande och avgivna yttranden bestyrka, ur statsverkets synpunkt angeläget, att kronans fordringsrätt beredes bättre skydd än denna nu har. Det torde vara att förvänta, att kreditgivare och andra borgenärer i framtiden komma att få större möjlighet än nu att förutse och beräkna kronans fordran gentemot företagaren. Såsom de sakkunniga anført, föreligger också anledning att räkna med att myndigheternas kontroll beträffande arbetsgivarna kan effektiviseras så, att skattefordringar till så stora belopp, som tidigare förekommit, icke behöva uppkomma. Av nu anförda skäl och i betraktande av vad övrigt anförts till stöd för förslaget samt särskilt därav att kronan ej tillförsäkrats bättre förmånsrätt än enligt 12 § anser sig lagrådet — om än med viss tvekan — icke böra ställa sig avvisande mot förslaget.

Departementschefen har i remissprotokollet berört åtskilliga speciella frågor angående kronans och arbetstagarens bevakningsrätt i konkurs, varom olika meningar kunna råda. De föreslagna lagändringarna i 17 kap. handelsbalken ha emellertid ej till uppgift att lösa dessa frågor, vilka främst röra tolkningen av uppbördsförordningen och dess grunder. Det synes närmast ankomma å rättstillämpningen att besvara dem. Vid sådant förhållande och då frågorna icke lära äga någon större praktisk betydelse för belysande av omfånget av den föreslagna förmånsrätten, anser sig lagrådet sakna anledning att i detta sammanhang taga ställning till desamma.

Vad angår den föreslagna förmånsrätten för kronans fordran å belopp,

som arbetsgivare innehållit på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, kan förtjäna framhållas att, enligt den åsikt som numera torde vara rådande, den förmånsrätt, som tillkommer en fordran, är oberoende av vem som gör fordringen gällande. Godtages betraktelsesättet, att genom införseln arbetstagarens lönefordran överföres på det allmänna, utgör förslaget om förmånsrätt, vilken icke är bättre än enligt 12 §, i vissa fall ett brytande av denna princip, innebärande ett tillbakaflyttande av kronans förmånsrätt. Å andra sidan kunna, såsom i remissprotokollet framhållits, goda skäl anföras för att likställighet förefinnes mellan fordringsanspråk av sist omnämnda beskaffenhet och fordringsanspråk, som grunda sig på löneavdrag. Vad nu sagts hänför sig till att lönefordringen i kronans hand försämraras med avseende å förmånsrätten. Att märka är emellertid också, att fordringen understundom kan få förmånsrätt, ehuru sådan rätt nu saknas. Förutom i vissa av departementschefen omnämnda fall blir detta händelsen, när lönen avser tid mellan ett år och två år före konkursansökningen. Lönefordringen är då icke förenad med förmånsrätt i arbetstagarens hand ens om denne är att hänföra till den i förmånsrättshänseende bäst ställda kategorien löntagare, nämligen betjänter och tjänstehjon, men fordringen får det oaktat i kronans hand förmånsrätt enligt 12 §. Beträffande andra löntagare kommer denna olikhet att föreligga i fråga om ännu längre tidsperiod.

Härefter övergår lagrådet till att närmare beröra vissa detaljspörsmål.

I 4 § tredje stycket behandlas frågan om förmånsrätt för fordran å belopp, som på grund av införsel jämlikt lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta innehållits av avlöning, pension eller livränta till gäldande av visst i 1 § sagda lag omförmålt familjerättsligt underhållsbidrag eller av fattigvårdsstyrelses eller barnavårdsnämnds i 20 § angivna fordringsanspråk å enskild försörjningsskyldig. Förslagets mening läser icke vara att här såsom i det nya stycket i 12 § tillskapa ett nytt slag av förmånsrätt utan endast att lagfästa den förmånsrätt, som enligt rättspraxis redan förefinnes. Belysande för gällande rätt är det i remissprotokollet omförmålda rättsfallet i NJA 1931 s. 386 och departementschefens uttalanden i propositionen nr 210 till riksdagen år 1944 med förslag till lag angående ändring i införsellagen (se NJA 1944 avd. II s. 572). Härav framgår att den, för vilkens räkning införsel skett i underhålls- eller försörjningsskyldig tillkommande lön, pension eller livränta, i den innehållandes konkurs åtnjuter samma förmånsrätt för sin fordran å oredovisat införselbelopp, som den underhålls- eller försörjningsskyldige själv skulle haft, om han bevakat beloppet såsom fordran å lön, pension eller livränta. Vid sådant förhållande kunde det synas överflödigt att nu meddela bestämmelser i ämnet. Under hänvisning till gällande rättspraxis har också väckt förslag om dylik lagstiftning tidigare avvisats. (Se NJA 1944 avd. II s. 572.) Emellertid föreligger i förevarande fall en särskild anledning att i lag reglera detta spörsmål därutinnan att bestämmelser angående förmånsrätt för kronan beträffande fordringsanspråk i anledning av införsel för utskylder eller allmänna avgifter ansetts

böra införas i 17 kap. 12 § handelsbalken. Lagrådet har därför intet att invända mot ett lagfästande av gällande rättspraxis i förevarande fråga. Emellertid är avfattningen av den föreslagna bestämmelsen icke tillfredsställande. Därav framgår nämligen icke klart, att den avsedda förmånsrätten är begränsad till de i första och andra styckena för varje särskilt fall stadgade tiderna. Det synes därför önskvärt, att den gällande rättens mening kommer till tydligare uttryck än som skett i förslaget. Vidare finner lagrådet, att den i paragrafen gjorda hänvisningen till »1 eller 20 §» införsellagen bör i klarhetens intresse kompletteras med en hänvisning jämväl till 19 §. Förslagsvis kan det nya tredje stycket erhålla följande lydelse: Har på grund av införsel jämlikt 1, 19 eller 20 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta innehållits avlönings-, pensions- eller livräntebelopp, som skulle utgått med förmånsrätt enligt första eller andra stycket, gälla samma förmånsrätt för fordran å det sålunda innehållna beloppet.

Vad angår den föreslagna andra punkten i 11 § andra stycket synes denna lämpligen böra omformuleras i anslutning till den av lagrådet förordade lydelsen av 4 § tredje stycket. Emellertid vill lagrådet framhålla, att ifrågasvarande bestämmelse — såsom avseende allenast under fortlöpande konkurs innehållna medel av livränta, vilken enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete utgår för skada i anledning av en före den 1 januari 1918 inträffad olyckshändelse — icke läser ha någon egentlig praktisk betydelse och efter en del år förlorar varje sådan.

Beträffande 12 § första stycket vill lagrådet erinra följande. I förslaget göres liksom i nu gällande lag en uppräknig av de skatter och avgifter, som skola åtnjuta där angiven förmånsrätt. Statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt särskild skatt å förmögenhet, vilka för närvarande upptagas i lagrummet, ha emellertid uteslutits. Visserligen äro dessa skatter numera ersatta av statlig inkomstskatt och statlig förmögenhetsskatt, men man torde likväl böra räkna med att bevakning för äldre skatt av förstnämnda slag alltjämt kan förekomma i konkurs. Meningen torde vara, att kronan för sådan skatt skall åtnjuta förmånsrätt såsom beträffande de nya skatterna. Detta följer emellertid ej därav att i paragrafen omnämnas statlig inkomstskatt och statlig förmögenhetsskatt samt att i övergångsbestämmelserna till förordningarna den 26 juli 1947 om sagda nya skatter är stadgat, att vad i lag eller allmän författning sägs angående förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt eller förordningen om särskild skatt å förmögenhet i stället skall avse 1947 års förordningar. Även om en analogisk tillämpning skulle kunna ifrågakomma, torde likväl — med hänsyn till det uti ifrågasvarande paragraf valda förfarings sättet att fullständigt uppräknas de skatter och avgifter, som äro förenade med förmånsrätt — uttrycklig bestämmelse böra meddelas om kronans förmånsrätt jämväl beträffande nu berörda skatter. Detta kan ske antingen genom en komplettering av lagtexten i förevarande paragraf eller genom en övergångsbestämmelse.

Väljes den sistnämnda utvägen, torde övergångsbestämmelsen lämpligen

böra omfatta även värnskatt, krigskonjunkturskatt och skogsaccis. Samtliga sist omnämnda skatter ha nämligen regelmässigt upphört att utgå. Liksom beträffande statlig inkomst- och förmögenhetsskatt och särskild skatt å förmögenhet kan det dock allt fortfarande hända, att bevakning sker i konkurs för sådana skatter. Emellertid blir detta tydligen alltmera sällsynt och kommer inom en icke alltför avlägsen framtid att helt upphöra. Det synes vid sådant förhållande mindre lämpligt att betunga lagtexten i 12 § med en uppräknning av skatter, som upphört att utgå.

Den ifrågasatta övergångsbestämmelsen kan förslagsvis få det innehåll, att i 12 § angiven förmånsrätt skall, under enahanda förutsättningar som där angivits, gälla jämväl för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, värnskatt, krigskonjunkturskatt och skogsaccis samt för kronans fordran å belopp, som genom löneavdrag eller på grund av införsel innehållits för utskylder som nu sagts. Visserligen lär redan av den föreslagna lydelsen av andra stycket i 12 §, jämförd med 21 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta, följa, att kronan äger förmånsrätt för fordran å belopp, som på grund av införsel innehållits för berörda utskylder, men till undvikande av missförstånd kan det vara befogat, att erinran härom göres i förevarande sammanhang.

Enligt *andra stycket i 12 §* skall kronan under vissa betingelser ha förmånsrätt för fordran å belopp, som »arbetsgivare» innehållit för utskylder eller allmänna avgifter genom löneavdrag eller på grund av införsel. När det gäller bl. a. innehållande av pensions- eller livräntebelopp, är emellertid uttrycket »arbetsgivare» missvisande. På grund av stadganden i 3 § 1 och 46 § 1 mom. uppbördsförordningen är visserligen även den som utbetalar pension eller livränta att betrakta som arbetsgivare, men detta avviker från gängse tolkning av begreppet och den innebörd, som detsamma i allmänhet har i lagstiftningen. En omredigering av lagtexten är därför påkallad. Lagrådet vill i detta sammanhang erinra om den olikhet, som torde föreligga mellan förevarande fall och det fall, som behandlas i 4 § tredje stycket. Då här är fråga om en självständig förmånsrätt, lär denna nämligen vara oberoende av den tidsbegränsning, som jämlikt 4 § första eller andra stycket gäller beträffande förmånsrätt för den löne-, pensions- eller livräntefordran, vilken varit förmål för löneavdrag eller införsel, liksom av de inskränkningar, som i 12 § första stycket äro stadgade i fråga om förmånsrätt för skattefordran hos arbetstagaren själv.

I fråga om 18 § vill lagrådet framhålla att, såsom i remissprotokollet anförts, uttrycket »viten» i detta sammanhang avser endast viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande eller omedelbart på grund av lag eller författning men icke viten av rent civilrättslig karaktär. Denna begränsning har kommit till klart uttryck i lagen den 20 april 1951 med vissa bestämmelser om böter och viten. Det skulle kunna ifrågasättas att välja samma formulering här som i sagda lag. Emellertid har ingen sådan begränsning gjorts i vare sig stadgandet i 21 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet

av bötesstraff eller den samtidigt därmed tillkomna bestämmelsen i 22 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta, ehuru uttrycket vite i dessa bestämmelser äger den inskränkta innebörd som förut sagts. Det synes riktigast att, såsom i förslaget skett, avfattningen av ifrågavarande stadgande ansluter sig till oförmälda bestämmelse i införsellagen.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 de-
cember 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, lagrådets den 29 maj 1952 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 21 mars 1952 remitterade förslaget till *lag om ändring i 17 kap. handelsbalken*.

Föredragande departementschefen anför.

Vid anmälan i statsrådet den 21 mars 1952 av nu ifrågavarande lagförslag framhöll jag, att spørgsmålet om ändrade bestämmelser rörande kronans förmånsrätt för skatt behandlats av 1949 års uppbördssakkunniga i ett den 24 januari 1952 avlämnat betänkande med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet. Med hänsyn till de sakkunnigas mycket vittgående förslag till ändrade uppbördsregler m. m. och nödvändigheten av ett vidlyftigt remissförfarande framstod det såsom uteslutet att kunna för 1952 års vårriksdag framlägga något mera omfattande på betänkandet grundat förslag. Jag anmälde därför i statsrådet allenast spørgsmålet om ändrade förmånsrättsbestämmelser rörande skatt, vilken fråga enligt min mening påkallade en omedelbar uppmärksamhet och som var av beskaffenhet att kunna utbrytas till separat behandling.

Det på min hemställan till lagrådet remitterade förslaget om ändring i 17 kap. handelsbalken utformades med tanke på att kunna föreläggas vårriksdagen. Med hänsyn till lagrådets arbetsbelastning våren 1952 visade det sig emellertid icke görligt att fullfölja denna tanke.

Förslaget synes i stället böra underställas 1953 års riksdag. De vid lagförslaget fogade bestämmelserna rörande ikraftträdande bör av skäl, som framgår av det nyss sagda, jämkas.

I anledning av lagrådets utlåtande får jag härefter anföra följande.

Vad lagrådet i principiellt avseende uttalat innebär i allt väsentligt ett godtagande av förslaget och de synpunkter på det föreliggande spørgsmålet, som anlades vid föredragningen i statsrådet den 21 mars 1952. Jag anser mig följaktligen icke ha något ytterligare att anföra i denna del.

I detaljhänseenden har lagrådet emellertid gjort vissa påpekanden, huvudsakligen avseende utformningen av själva lagtexten.

Vad först angår 4 § tredje stycket, har lagrådet förordat en formulering, som tydligare än den föreslagna anger, att där avsedd förmånsrätt är begränsad på sätt lagrådet i sitt utlåtande framhållit. Härjämte har lagrådet ansett att den i nämnda stadgande gjorda hänvisningen till »1 eller 20 §» införsellagen borde i klarhetens intresse kompletteras med en hänvisning jämväl till 19 § samma lag.

De av lagrådet sålunda framförda synpunkterna bör beaktas. Härav följer, såsom ock lagrådet framhållit, att en motsvarande omformulering av 11 § andra stycket jämväl bör företagas.

Lagrådet, som erinrat att den i 12 § angivna förmånsrätten torde avsetts skola i förekommande fall omfatta jämväl fordran å skatt enligt de numera upphävda och av andra författningar ersatta förordningarna om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt särskild skatt å förmögenhet, har uttalat sin tvekan huruvida den valda avfattningen av sistnämnda paragraf möjliggjorde en sådan tolkning. Lagrådet har förordat en komplettering av lagtexten eller införande av en särskild övergångsbestämmelse.

Såsom lagrådet framhållit har meningen varit att förmånsrätten skall omfatta även nyssnämnda äldre skatter i de fall bevakning av sådana i konkurs förekommer. Enligt min uppfattning borde redan 12 § i den föreslagna lydelsen kunna ge utrymme åt en sådan tolkning, något som ock lagrådet antytt möjligheten av. Jag har emellertid intet att erinra mot lagrådets förslag att förmånsrätt i angivet hänseende uttryckligen fastslås. Detta synes lämpligast böra ske i särskilda övergångsbestämmelser, utformade på sätt lagrådet förordat.

I 12 § andra stycket bör slutligen, såsom lagrådet framhållit, den ändringen i den föreslagna lagtexten vidtagas, att uttrycket »arbetsgivare» utgår såsom ur vissa synpunkter missvisande. Detsamma gäller 18 §. Slutligen bör ett par jämkningar av redaktionell karaktär vidtagas i 12 § andra stycket.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att ifrågavarande förslag till lag om ändring i 17 kap. handelsbalken, jämkat i överensstämmelse med det nu anförda, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birgit Warholm.